

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΞΗΓΗΣΗ

Το κύριο θέμα του ανά χείρας βιβλίου είναι η φύση της κοινωνικής εξήγησης. Ωστόσο, προτού είμαστε σε θέση να προχωρήσουμε στις λεπτομέρειες, είναι αναγκαίο να θέσουμε το ερώτημα: Τι είναι η κοινωνική εξήγηση; Θα αποκαλύψουμε το προς εξήγηση συμβάν ή μοτίβο [pattern] ως *εξηγητέο* [explanandum], και θα αναφερόμαστε στις συνθήκες που πιστεύουμε ότι το εξηγούν ως *εξηγούν* [explanans] (βλ. Πίνακα 1.1). Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στο *εξηγούν* και στο *εξηγητέο* σε μια καλή εξήγηση;

Το αντικείμενο της επιστημονικής εξήγησης περιλαμβάνει αρκετά διαφορετικά ερωτήματα. Ποιος είναι ο σκοπός μιας επιστημονικής εξήγησης; Ποια είναι η λογική μορφή μιας εξήγησης; Ποιες είναι οι πραγματολογικές απαιτήσεις μιας εξήγησης; Ποια είναι τα κριτήρια επάρκειας μιας εξήγησης; Και τι ρόλο παίζουν οι γενικοί νόμοι στις επιστημονικές εξηγήσεις;

Εξηγούν

Εξηγητέο

Πίνακας 1.1 Η λογική της εξήγησης

Ερωτήματα περί του «γιατί»

Η εξήγηση περιλαμβάνει συνήθως μια απάντηση σε ένα ερώτημα. Γιατί συνέβη ο Αμερικανικός Εμφύλιος; Γιατί οι δικομματικές δημοκρατίες είναι πιο συνηθισμένες από τις πολυκομματικές; Γιατί η κολεκτιβοποιημένη γεωργία είναι αναποτελεσματική; Πώς καταφέρνει το κράτος σε μια καπιταλιστική δημοκρατία να περιορίσει την ταξική σύγκρουση; Αυτά τα ερωτήματα μπορούν να διαιρεθούν σε αρκετές διαφορετικές κατηγορίες. Κάποια μπορούν να παραφραστούν ως ερωτήματα του τύπου «γιατί είναι αναγκαίο;», και άλλα να περιγραφούν ως ερωτήματα του τύπου «πώς είναι δυνατό;». Ας εξετάσουμε το ερώτημα «γιατί είναι αναγκαίο;». Το πρόβλημα εδώ είναι να δείξουμε ότι ένα συμβάν, μια κανονικότητα, ή μια διαδικασία είναι αναγκαία ή προβλέψιμη στις συγκεκριμένες συνθήκες. Με άλλα λόγια, να αναγνωρίσουμε τις αρχικές συνθήκες και τις αιτιακές διαδικασίες που καθόρισαν ότι θα συμβεί το εξηγητέο. Στην προκειμένη περίπτωση, προσπαθούμε να αναγνωρίσουμε τις επαρκείς συνθήκες που προκάλεσαν το εξηγητέο. Ωστόσο, η παραπάνω περιγραφή είναι υπερβολικά ντετερμινιστική. Σε πολλές περιπτώσεις, το μόνο που μπορούμε να πούμε είναι ότι οι συνθήκες που περιγράφονται στο εξηγούν *αύξησαν* την *πιθανότητα* να συμβεί το εξηγητέο.

Απαντήσεις σε ερωτήματα περί του «γιατί» συνήθως λαμβάνουν τη μορφή αιτιακών εζηγήσεων οι οποίες προσδιορίζουν την αιτία ενός δεδομένου αποτελέσματος. Αλλά υπάρχουν και άλλες δυνατότητες, καθώς μια ερώτηση περί του «γιατί» μπορεί να οδηγήσει σε μια εζηγήση που βασίζεται στα κίνητρα του δράστη. Γιατί έγινε η προσπάθεια να αποκαλυφθεί το κίνητρο του δράστη; Επειδή ο πρόεδρος ήθελε να αποκαλύψει τη διαφθορά από την κοινή γνώμη από τις εκλογές. Στην προκειμένη περίπτωση, λοιπόν, το ερώτημα περί του «γιατί» παύει απλώς να εστιάζει στην «γιατί» και υποθέτει πως η απάντηση θα είναι «γιατί» και όχι «γιατί».

Ο άλλος κεντρικός τύπος ερωτήσεων που συζητήθηκαν είναι τα ερωτήματα περί του «πώς» είναι δυνατό;». Ένικά, τα ερωτήματα αυτού του είδους εστιάζουν στην ουσία του φαινομένου, ορίζοντας τον σκοπό της ερώτησης. Τα ερωτήματα αυτά είναι διαφορετικά από τα ερωτήματα που συζητήσαμε προηγουμένως, καθώς τα ερωτήματα αυτά εστιάζουν στην ουσία του φαινομένου, ορίζοντας τον σκοπό της ερώτησης. Τα ερωτήματα αυτά είναι διαφορετικά από τα ερωτήματα που συζητήσαμε προηγουμένως, καθώς τα ερωτήματα αυτά εστιάζουν στην ουσία του φαινομένου, ορίζοντας τον σκοπό της ερώτησης.

Τα ερωτήματα αυτά είναι διαφορετικά από τα ερωτήματα που συζητήσαμε προηγουμένως, καθώς τα ερωτήματα αυτά εστιάζουν στην ουσία του φαινομένου, ορίζοντας τον σκοπό της ερώτησης. Τα ερωτήματα αυτά είναι διαφορετικά από τα ερωτήματα που συζητήσαμε προηγουμένως, καθώς τα ερωτήματα αυτά εστιάζουν στην ουσία του φαινομένου, ορίζοντας τον σκοπό της ερώτησης.

Το μοντέλο του επικαλύπτοντος νόμου [covering law model]

Ποια είναι η λογική δομή μιας επιστημονικής εξήγησης; Μπορούμε να ξεκινήσουμε με μια διαδεδομένη άποψη, το μοντέλο του επικαλύπτοντος νόμου, το οποίο βασίζεται στην ιδέα ότι ένα δεδομένο συμβάν ή μια κανονικότητα μπορεί να υπαχθεί σε έναν ή περισσότερους γενικούς νόμους. Η κεντρική ιδέα είναι ότι κατανοούμε ένα φαινόμενο ή μια κανονικότητα μόλις διαπιστώσουμε πώς προκύπτει από βαθύτερες κανονικότητες της φύσης. Με άλλα λόγια, το συμβάν ή η κανονικότητα δεν είναι τυχαία, αλλά προκύπτουν από κάποιον βασικότερο γενικό νόμο ο οποίος διέπει το φαινόμενο. Επομένως, το μοντέλο του επικαλύπτοντος νόμου καθοδηγείται από το ερώτημα: Γιατί το προς εξήγηση φαινόμενο ήταν *αναγκαίο* στις συγκεκριμένες συνθήκες;

Η ιδέα αυτή έχει αναπτυχθεί διεξοδικά υπό τη μορφή του *παραγωγικού-νομολογικού* (Π-Ν) μοντέλου εξήγησης (Πίνακας 1.2). Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, μια εξήγηση είναι ένα παραγωγικό επιχειρήμα. Οι προκείμενες του επιχειρήματος περιλαμβάνουν έναν ή περισσότερους ελέγξιμους γενικούς νόμους και μία ή περισσότερες ελέγξιμες προτάσεις για τα γεγονότα [statements of fact], ενώ το συμπέρασμα αποτελείται από μια πρόταση η οποία δηλώνει το προς εξήγηση γεγονός ή την προς εξήγηση κανονικότητα. Το κλασικό άρθρο του Κάρλ Χέμπελ [Carl Hempel] «The Function of General Laws in History» (1942) παρέχει μια καθιερωμένη περιγραφή του Π-Ν μοντέλου εξήγησης. «Η εξήγηση της εμφάνισης ενός συμβάντος συγκεκριμένου είδους Σ σε ορισμένο τόπο και χρόνο συνίσταται [...] στο να δείξουμε τις αιτίες ή τους παράγοντες που καθορίζουν το Σ . [...] Έτσι, η εξήγηση του υπό συζήτηση συμβάντος συνίσταται σε (1) ένα σύνολο προτάσεων που βεβαιώνουν την εμφάνιση ορισμένων συμβάντων $\Gamma_1, \Gamma_2, \dots, \Gamma_n$ σε ορισμένους τόπους και χρόνους, και (2) σε ένα σύνολο από καθολικές υποθέσεις. Τα σύνολα είναι τέτοια ώστε (α) οι προτάσεις και στις δύο ομάδες να είναι εύλογα επικυρωμένες από εμπειρικά τεκμήρια, και (β) από τις δύο ομάδες προτάσεων να μπορεί να παραχθεί λογικά η εμφάνιση του συμβάντος Σ » (Hempel 1965: 232).

Το μοντέλο εξήγησης του επικαλύπτοντος νόμου στρέφει την προσοχή μας σε δύο σημαντικά χαρακτηριστικά της επιστημονικής εξήγησης. Πρώτον, προσφέρει ένα λογικό πλαίσιο για την περιγραφή των εξηγήσεων ως παραγωγικών επιχειρημάτων από γενικές προκείμενες και οριακές συνθήκες [boundary conditions] στο εξηγητέο. Δεύτερον, δίνει έμφαση στον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζουν στην επιστημονική εξήγηση οι γενικοί νόμοι, οι νόμοι της φύσης, οι νομοειδείς γενικεύσεις κτλ. Με αυτόν τον τρόπο προσπαθεί να εξηγήσει το υπό συζήτηση συμβάν, δείχνοντας γιατί ήταν αναγκαίο υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες.

Σε αυτή την περίπτωση η μορφή του επιχρησμάτος είναι διαφορετική. Αντί για ένα παραγωγικό επιχρησμά που η αλήθεια των προκειμένων εγγυάται την αλήθεια του συμπεράσματος (κάτι που αναπαριστάται με «—» στο Π-Ν επι-χρησμά), το Ε-Σ επιχρησμά μεταφέρει μόνο επαγωγική ή πιθανολογική στήριξη στο εζηγητέο (η οποία αναπαριστάται με «=====»). Με άλλα λόγια, είναι απολύτως δυνατό να είναι οι προκειμένες αλήθειες, αλλά το συμπέρασμα ψευδές. Παρά τη συνθήκη ομοιότητας ανάμεσα στο Π-Ν και στο Ε-Σ μοντέλο, συνθήκες, Παρά την τυπική ομοιότητα ανάμεσα στο Π-Ν και στο Ε-Σ μοντέλο, ο νόμος φαινομένου δείχνει για το φαινόμενο ή την αναγκαία σύγκριση. Τα δύο μοντέλα είναι σαφώς διακριτά, αφού η στατιστική εζηγήση ενός συμπερά-ντος δεν δείχνει για το συμβάν ή την αναγκαία, αλλά για την πιθανότητα.

Πίνακας 1.3 Πιθανολογική εζηγήση

Σ (πρόταση που δηλώνει το προς εζηγήση γεγονός ή την προς εζηγήση κανονικότητα)
 =====
 (καθιστούν πολύ πιθανό)
 [conditions]
 Π¹ (μία ή περισσότερες προτάσεις που δηλώνουν συνθήκες υποβάθρου [background])
 Ν¹ (ένας ή περισσότεροι στατιστικοί νόμοι)

Πίνακας 1.2 Το παραγωγικό-νομολογικό μοντέλο εζηγήσης

Σ (πρόταση που δηλώνει το προς εζηγήση γεγονός, ή την προς εζηγήση κανονικότητα)
 _____
 (συνεπάγεται παραγωγικά)
 [conditions]
 Π¹ (μία ή περισσότερες προτάσεις που δηλώνουν συνθήκες υποβάθρου [background])
 Ν¹ (ένας ή περισσότεροι καθολικοί νόμοι)

Φυσικά, δεν εξαρτώνται όλες οι επιστημονικές εζηγήσεις από καθολικές γε-νικές, και ορισμένες έχουν προταθεί ως εζηγήσεις που δηλώνουν συγκεκριμένα βήματα στην στατιστική εζηγήση σαν να συνίσταται σε μία ή περισσότερες στατιστι-κικές γενικές, σε μία ή περισσότερες προτάσεις που δηλώνουν συγκεκριμένα βήματα στην στατιστική εζηγήση. Το παραγωγικό-στατιστικό (Ε-Σ) μοντέλο περιγράφει το Π-Ν μοντέλο έχει τροποποιηθεί ώστε να καθυπτιέται εζηγήσεις οι οποίες περιλάμβαναν κάποιους επιστημονικούς νόμους είναι στατιστικοί παρά καθολικοί. Το

Ωστόσο, ακόμα και αυτή η περιγραφή είναι ανεπαρκής. Ο Γουέσλι Σάλμον [Wesley Salmon] έχει δείξει ότι πολλές στατιστικές εξηγήσεις δεν οδηγούν καν στο συμπέρασμα ότι το συμβάν ήταν *πιθανό* στις συγκεκριμένες συνθήκες, αλλά μόνο ότι ήταν πιθανότερο υπό το φως των συνθηκών απ' ό,τι θα ήταν αν οι εν λόγω συνθήκες απουσίαζαν. Ο Σάλμον αναπτύσσει τη δική του θεωρία για τις εξηγήσεις «στατιστικής συνάφειας» [statistical relevance], για να εξηγήσει αυτό το χαρακτηριστικό της πιθανοτικής εξήγησης (Salmon 1984: 36 κ.ε.). Ας υποθέσουμε και πάλι ότι ενδιαφερόμαστε να εξηγήσουμε την εμφάνιση του Σ στις συνθήκες Γ , και ότι γνωρίζουμε διάφορες δεσμευμένες πιθανότητες [conditional probabilities] αναφορικά με την εμφάνιση τέτοιων συμβάντων. Συγκεκριμένα, γνωρίζουμε την πιθανότητα να εμφανιστεί το Σ σε έναν πληθυσμό A ($P(\Sigma|A)$) και την πιθανότητα να εμφανιστεί το Σ στο υποσύνολο του πληθυσμού που ικανοποιεί τις συνθήκες Γ ($P(\Sigma|A,\Gamma)$). Εάν ανακαλύψουμε ότι $P(\Sigma|A) \neq P(\Sigma|A,\Gamma)$, τότε το Γ είναι στατιστικά συναφές με την εμφάνιση του Σ (Salmon 1984: 32-33). Επομένως, εξηγούμε το Σ με βάση την παρουσία του Γ . (Θα εξετάσουμε ξανά αυτό το μοντέλο στο Κεφάλαιο 2.)

Αυτά είναι τα βασικά μοντέλα που έχουν προταθεί για να αναπαραστήσουν τη λογική της επιστημονικής εξήγησης. Ωστόσο, η επαρκής ερμηνεία της επιστημονικής εξήγησης απαιτεί μια πιο ουσιαστική συζήτηση. Στα κεφάλαια που ακολουθούν θα εξετάσουμε μια γκάμα από τύπους εξήγησης –εξήγηση ορθολογικής επιλογής, αιτιακή εξήγηση, δομιστική και λειτουργιστική εξήγηση, υλιστική εξήγηση– σε πολύ μεγαλύτερη λεπτομέρεια.

Εμπειρική έναντι θεωρητικής εξήγησης

Οι κοινωνικοί επιστήμονες διακρίνουν συχνά την εμπειρική από τη θεωρητική εξήγηση. Η διάκριση δεν είναι επιτυχής, αφού οι θεωρητικές εξηγήσεις, αν είναι καλές, πρέπει να μπορούν να υποστηριχτούν εμπειρικά. Ωστόσο, η αντίθεση είναι γνήσια, και μπορεί να απεικονιστεί επαρκέστερα με τους όρους της διάκρισης ανάμεσα στην επαγωγική και στην παραγωγική εξήγηση. Η επαγωγική εξήγηση ενός συμβάντος περιλαμβάνει την υπαγωγή του σε μια εκ των προτέρων τεκμηριωμένη εμπειρική κανονικότητα. Μια παραγωγική εξήγηση περιλαμβάνει τη συναγωγή μιας περιγραφής του συμβάντος από μια θεωρητική υπόθεση για τις διαδικασίες που το προκάλεσαν. Ας υποθέσουμε ότι θέλουμε να γνωρίζουμε γιατί το Μπαγκλαντές έχει υψηλό ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας. Μπορεί να προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε την κατάσταση παρατηρώντας ότι το συγκεκριμένο έθνος έχει χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα (κάτω από \$200), και ότι χώρες με χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα έχουν σχεδόν πάντα

πιέζει προς τα κάτω τους μισθούς των ανειδίκευτων εργατών. Φτάνουμε τότε παραγωγικά σε ένα συμπέρασμα για την πολιτική συμπεριφορά των χαμηλόβαθμων δημοσίων υπαλλήλων: οι τελευταίοι θα είναι περισσότερο μαχητικοί, είτε σε σχέση με τους υψηλόβαθμους δημοσίους υπαλλήλους είτε σε σχέση με τους ανειδίκευτους εργάτες, επειδή οι προσδοκίες των δύο τελευταίων ομάδων αντιστοιχούν στα εισοδήματά τους. Στην προκειμένη περίπτωση, λοιπόν, έχουμε μια θεωρητική εξήγηση για τη μαχητικότητα των χαμηλόβαθμων δημοσίων υπαλλήλων.

Τόσο η επαγωγική όσο και η θεωρητική προσέγγιση στην κοινωνική εξήγηση έχουν να αντιμετωπίσουν μια ιδιαίτερη δυσκολία. Στην περίπτωση της επαγωγικής εξήγησης, πρέπει να αναρωτηθούμε κατά πόσον η ανακάλυψη μιας γενικότερης εμπειρικής κανονικότητας, η οποία περικλείει το προς εξήγηση συμβάν, είναι πραγματικά εξηγητική. Φτάσαμε άραγε σε μια επαρκή εξήγηση του ποσοστού παιδικής θνησιμότητας στο Μπαγκλαντές, όταν ανακαλύψαμε τη σταθερή σχέση ανάμεσα στο εισόδημα και στην παιδική θνησιμότητα; Στο Κεφάλαιο 8 θα υποστηρίξουμε ότι χρειάζεται να κάνουμε ένα επιπλέον βήμα και να διατυπώσουμε μια υπόθεση για τον μηχανισμό που συνδέει αυτές τις μεταβλητές. Στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι δύσκολο να κατασκευάσουμε την εξής υπόθεση: Οι φτωχές χώρες και οι φτωχές οικογένειες έχουν λιγότερους πόρους για τη φροντίδα υγείας των βρεφών, με το προβλέψιμο αποτέλεσμα να πεθαίνουν τα βρέφη συχνότερα. Οι επαγωγικές εξηγήσεις φαίνεται γενικά να έχουν ενδιαιτημένη εξηγητική αξία. Προωθούν την αναζήτησή μας για εξήγηση, προσδιορίζοντας κάποιες από τις μεταβλητές που φαίνονται συναφείς με το υπό εξέταση συμβάν. Αλλά πρέπει να συμπληρωθούν με περαιτέρω προσπάθειες προκειμένου να εξηγηθούν θεωρητικά οι εμπειρικές κανονικότητες που προϋποθέτουν.

Ας στραφούμε τώρα στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η παραγωγική εξήγηση. Στην προκειμένη περίπτωση, το κύριο έργο μας είναι να παράσχουμε εμπειρική υποστήριξη στην εξηγητική υπόθεση και στην εφαρμογή της στη συγκεκριμένη περίπτωση. Το έργο αυτό περιλαμβάνει δύο είδη έρευνας: την εξέταση της ίδιας της θεωρίας σε μια ποικιλία συνθηκών και την εξέταση της εφαρμογής της στη συγκεκριμένη περίπτωση που μας ενδιαφέρει. Στην περίπτωση της σχετικής αποστέρησης που εξετάσαμε παραπάνω, πρέπει να αντιμετωπίσουμε διάφορα ερωτήματα. Άραγε αληθεύει γενικά ότι η μαχητική πολιτική συμπεριφορά προκύπτει από μια κατάσταση σχετικής αποστέρησης; Η περαιτέρω έρευνα μάλλον θα δείξει ότι η θεωρία περιγράφει έναν από τους πολλούς μηχανισμούς πολιτικών κινήτρων. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η συμπεριφορά των ατόμων είναι σύμφωνη με τη θεωρία και περιπτώσεις όπου δεν είναι. Το γεγονός αυτό δεν ακυρώνει τη θεωρία, εκτός και αν ο θεωρητικός έχει διατυπώ-

με βάση την εκτενή ανάλυση και την έρευνα στα γεγονότα. Είναι σαφές, λοιπόν, ότι υπάρχει σημαντική ποικιλία στις μορφές που μπορεί να λάβει η κοινωνική έρευνα. Εστιάζοντας λοιπόν στην *εξήγηση*, το ανά χειράς βιβλίο πρόκειται να επικεντρωθεί σε αυτή την καίρια πλευρά της κοινωνικής έρευνας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η παραπάνω προσέγγιση είναι παρόμοια με εκείνη που υιοθετείται σε αρκετές πρόσφατες εργασίες στη φιλοσοφία της ψυχολογίας. Το έργο του Φόντορ (Fodor 1980) αποτελεί ένα ιδιαίτερα σαφές παράδειγμα της συγκεκριμένης στάσης ως προς τη σχέση της φιλοσοφίας με έναν εμπειρικό κλάδο.
2. Οι Μέρτον (Merton 1967) και Στίντσκομπ (Stinchcombe 1978) είναι εκφραστές της παραπάνω άποψης για τον ρόλο της θεωρίας στην κοινωνική εξήγηση.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ

- Achinstein, Peter. 1983. *The Nature of Explanation*.
Braybrooke, David. 1987. *Philosophy of Social Science*.
Elster, Jon. 1983. *Explaining Technical Change*.
Glymour, Clark. 1980. *Theory and Evidence*.
Hempel, Carl. 1966. *Philosophy of Natural Science*.
Miller, Richard W. 1987. *Fact and Method*.
Newton-Smith, W.H. 1981. *The Rationality of Science*.
Rosenberg, Alexander. 1988. *Philosophy of Social Science*.

Αιτιακή ανάλυση

Οι κοινωνικοί επιστήμονες ενδιαφέρονται συχνά να διαπιστώσουν την ύπαρξη αιτιακών σχέσεων μεταξύ κοινωνικών φαινομένων – για παράδειγμα, το γεγονός ότι η αύξηση στις τιμές των σπόρων προκαλεί αναταραχή στους αγρότες, ή ότι οι αλλαγές στην τεχνολογία προκαλούν αλλαγές στην ιδεολογία. Επιπλέον, οι κοινωνικοί επιστήμονες διατυπώνουν αιτιακούς ισχυρισμούς διαφορετικών ειδών: ατομικές αιτιακές κρίσεις («η δολοφονία του Αρχιδούκα Φραγκίσκου Φερδινάνδου προκάλεσε το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου»): γενικές αιτιακές σχέσεις («ο λιμός προκαλεί κοινωνική αναταραχή»): ισχυρισμούς αιτιακής συνάφειας [causal relevance claims] («ο βαθμός εμπορευματοποίησης επηρεάζει τον ρυθμό αστικοποίησης»): πιθανοτικούς αιτιακούς ισχυρισμούς («ο ανταγωνισμός στους εξοπλισμούς αυξάνει την πιθανότητα πολέμου») κτλ. Επίσης, μια ευρεία ποικιλία παραγόντων λειτουργεί είτε ως αίτιο είτε ως αποτέλεσμα στην κοινωνική ανάλυση: ατομικές πράξεις, συλλογικές πράξεις, κοινωνικές δομές, κρατική δραστηριότητα, μορφές οργάνωσης, συστήματα νομών και αξιών, πολιτισμικοί τρόποι αναπαράστασης, κοινωνικές σχέσεις, γεωγραφι-

Θα εξετάσω, λοιπόν, στη συνέχεια τρεις αιτιακές θέσεις. Υπάρχει η θέση του αιτιακού μηχανισμού (ΑΜ):

ΑΜ Το Γ είναι αίτιο του Σ= υπάρχει μια σειρά από συμβάντα Γ_i τα οποία οδηγούν από το Γ στο Σ, και η μετάβαση από κάθε Γ_i στο Γ_{i+1} διέπεται από έναν ή περισσότερους νόμους N_i

Ο παραπάνω ορισμός έχει ως στόχο να συλλάβει την ιδέα ενός διεπόμενου από νόμους αιτιακού μηχανισμού. Ας αντιπαραβάλουμε την ΑΜ με τη θέση της επαγωγικής κανονικότητας (ΕΚ):

ΕΚ Το Γ είναι αιτία του Σ= υπάρχει μια κανονική σύνδεση ανάμεσα σε συμβάντα τύπου Γ και σε συμβάντα τύπου Σ.

Η παραπάνω θέση ενσωματώνει το επαγωγικό μοντέλο αιτιότητας: Μια πρόταση που δηλώνει αιτιακή σχέση, απλώς συνοψίζει μια κανονικότητα η οποία συνδέει συμβάντα τύπου Γ με συμβάντα τύπου Σ. Τέλος, ας εξετάσουμε τη θέση της αναγκαίας και επαρκούς συνθήκης (ΑΕΚ):

ΑΕΚ Το Γ είναι αιτία του Σ= το Γ είναι αναγκαία και/ή επαρκής συνθήκη για να συμβεί το Σ.

Η παραπάνω θέση επικαλείται την ιδέα ότι οι αιτίες είναι αναγκαίες συνθήκες για την εμφάνιση των αποτελεσμάτων τους, και ότι κάποιο σύνολο συνθηκών είναι επαρκές για την εμφάνιση του Σ.

Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στις παραπάνω έννοιες για την αιτιότητα; Θα υποστηρίξω ότι η άποψη του αιτιακού μηχανισμού είναι η πιο θεμελιώδης. Το γεγονός της συσχέτισης ανάμεσα σε τύπους συμβάντων αποτελεί τεκμήριο για την ύπαρξη ενός ή περισσότερων αιτιακών μηχανισμών οι οποίοι συνδέουν την εμφάνιση των συμβάντων. Ο αιτιακός μηχανισμός μπορεί να είναι άμεσος –το Γ να προκαλεί άμεσα το Σ– ή έμμεσος – τόσο το Γ όσο και το Σ να είναι αποτελέσματα ενός μηχανισμού που προέρχεται από κάποια τρίτη συνθήκη Α. Παρομοίως, το γεγονός ότι το Γ συνιστά είτε αναγκαία είτε επαρκή συνθήκη για το Σ είναι αποτέλεσμα ενός αιτιακού μηχανισμού που συνδέει το Γ με το Σ. Μια βασική αποστολή της αιτιακής εξήγησης είναι να διακρίνει τον αιτιακό μηχανισμό και τους νόμους από τους οποίους εξαρτάται.

και με δεδομένες τις ιδιότητες του Γ_n και τους συναφείς νόμους, συνέβη το Σ. Απαξ και έχουμε περιγράψει τον αιτιακό μηχανισμό που συνδέει το Γ με το Σ, έχουμε επιπλέον καταδείξει τον τρόπο με τον οποίο η εμφάνιση του Γ προκάλεσε την εμφάνιση του Σ.

Υπάρχουν άραγε αιτιακοί μηχανισμοί στους οποίους βασίζονται τα κοινωνικά φαινόμενα; Η ερώτηση εξαρτάται εν μέρει από τη διαθεσιμότητα νομοειδών κανονικοτήτων στις οποίες βασίζονται τα κοινωνικά φαινόμενα, κάτι που θα εξετάσουμε σύντομα. Ας εξετάσουμε ένα σύντομο παράδειγμα. Ας υποθέσουμε ότι κάποιος υποστηρίζει ότι η επέκταση των γραμμών του τρόλεϊ στα πιο απομακρυσμένα προάστια μιας μεγάλης πόλης ήταν η αιτία για την πτώση της ποιότητας των δημόσιων σχολείων στην πόλη. Και ας υποθέσουμε ότι ο προτεινόμενος μηχανισμός είναι ο ακόλουθος. Η φτηνή, αποτελεσματική συγκοινωνία έκανε προσβάσιμες στα πιο απομακρυσμένα προάστια θέσεις εργασίας στην πόλη. Οι εργαζόμενοι της μεσαίας τάξης είχαν πλέον τη δυνατότητα να ζουν στα πιο απομακρυσμένα προάστια, τα οποία ήταν μέχρι τότε θύλακες των πλουσίων. Έπειτα από κάποια χρόνια συντελέστηκε μια έξοδος εργαζόμενων της μεσαίας τάξης από την πόλη στα προάστια. Ένα αποτέλεσμα αυτής της κίνησης ήταν η εμφάνιση μιας μεγαλύτερης διαστρωμάτωσης ανάμεσα στην πόλη και στα προάστια. Πριν από την έξοδο στα προάστια, οι περιοχές ήταν πολύ πιο μεικτές οικονομικά. Μετά την έξοδο στα προάστια, οι φτωχοί συγκεντρώθηκαν στην πόλη και η μεσαία τάξη στα προάστια. Η μεσαία τάξη, όμως, έχει μεγαλύτερη πολιτική ισχύ από τους φτωχούς. Έτσι, όταν έφυγε η μεσαία τάξη από το κέντρο της πόλης, την ακολούθησαν οι δημόσιοι πόροι και υπηρεσίες. Οι πόροι που δεσμεύονταν για την εκπαίδευση στην πόλη μειώθηκαν, με επακόλουθο να μειωθεί η ποιότητα της δημόσιας εκπαίδευσης στην πόλη.

Η παραπάνω ιστορία εξαρτάται από μια σειρά κοινωνικών συμβάντων: τη δημιουργία μιας νέας τεχνολογίας στις συγκοινωνίες, τις ασυντόνιστες αποδοσεις ενός μεγάλου αριθμού ανθρώπων της μεσαίας τάξης να αλλάξουν κατοικία, μια πτώση στις πολιτικές διεκδικήσεις του εναπομείναντος αστικού πληθυσμού και μια επιδείνωση της ποιότητας στην εκπαίδευση. Κάθε κρίκος σε αυτή την αιτιακή αλυσίδα έχει την εγγύηση μιας αρκετά απλής θεωρίας για την οικονομική και πολιτική συμπεριφορά των ατόμων, η οποία εξαρτάται από την ατομική λήψη ορθολογικών αποφάσεων σε ένα δεδομένο περιβάλλον επιλογής. Η ιστορία θεωρεί δεδομένο ότι οι εργαζόμενοι θα αναζητήσουν κατοικίες που παρέχουν το μέγιστο επίπεδο άνεσης, σύμφωνα με τους περιορισμούς στον προϋπολογισμό τους, ότι θα αιτηθούν στις τοπικές αρχές να δαπανήσουν πόρους κατά τα συμφέροντά τους, και ότι τα δραστικά πολιτικά αιτήματα εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την κοινωνική τάξη. Οι παρα-

πάνω κανονικότητες στην ανθράκωπη συμπιεστή, όταν βρήκαν εφαρμογή στην αλληλοχρησία ευκαριωτών που περιγράφονται στην εισαγωγή, οι συγκεκμημένες αλλαγές. Με άλλα λόγια, η ιστορία περιγράφει τον μηχανισμό που συνδέει το νέο σύστημα τρέξιμο στην υποβιβασμένη του σχοχαικού συστή-

μάτος στο κέντρο της πόλης. Το παραπάνω παράδειγμα απεικονίζει κάτι σημαντικό για τον αιτιακό συ-
-λογισμό σε σχέση με τα κοινοτικά φαινόμενα: Οι μηχανισμοί που συνδέουν αι-
-τία και αποτελέσματα είναι κατά κανόνα στην νοσηρότητα, προβλεπτική
-συμπιεστή των ατόμων. Οι μηχανισμοί περιλαμβάνουν τα χαρακτηριστικά
-της ορθολογικής επιλογής, τη λειτούργει των νοσηρών και αζών στη λήψη απο-
-φάσεων από τους δρώντες, τις επιδράσεις των συμβατικών δρώντων στην συμπερι-
-φορά των ατόμων, τους τρόπους με τους οποίους οι κοινοτικοί οικονομητικές
-δομές περιορίζουν τη συμπεριφορά των ατόμων και ούτω καθεξής. Πρόκειται
-για επακόλουθο της συνθήκης που διακρίνει την κοινωνική από τη φυσική και
-στην: Τα κοινοτικά φαινόμενα συγγεγοροτούνται από άτομα, η ή η συμπεριφορά των
-οποίων προκύπτει από την ορθολογική λήψη αποφάσεων και από τη ορθολο-
-γική, ψυχολογικές διαδικασίες, οι οποίες είναι ενίοτε ελεγχτές. (Το κεφάλαιο

επιλογής στην κοινωνική επιλογή.)
Τι είδους παράγματο έχουν αιτιακές ιδιότητες οι οποίες επιτρέπουν τα κοι-
-νωτικά φαινόμενα; Οι απαντήσεις που μπορούμε να σταχυολογήσουμε από
-παραματικές κοινωνικές επιλογές είναι ποσότητες: παράξενες ατόμων και
-ωμάδων. Χαρακτηριστικά του ατομικού χαρακτήρα και της δομής των κλη-
-ρών ιδιότητες κοινωνικών δρώντων, θεσμών και οργανισμών. Ηθικές και ιδεο-
-λογικές ιδιότητες ομάδων και κοινοτήτων. Ψέρες τεχνολογικές ευκαιρίες. Ψέρες
-πολιτισμικές (για παράδειγμα, θρησκευτικές συστημικά). Χαρακτηρι-
-στικά του φυσικού περιβάλλοντος. και πολλά άλλα. Ψέρες κέρδη περιπτώση,
-ωστόσο, είναι σαφές ο τρόπος με τον οποίο ο συνάφης παραχόμενα στοιχεία

των που τον ενορκώνουν.

Παράδειγμα 2.1

Αίτια της εξέγερσης των Ταϊνίγκ

Στα μέσα του 19ου αιώνα παρατηρήθηκε μια σαφής και μόνιμη μετατόπιση στην
-ισορροπία δυνάμεων ανάμεσα στην κεντρική κυβέρνηση της Κίνας και στις το-
-πικές ελίτ. Γιατί συνέβη κάτι τέτοιο; Ο Φίλιπ Κουν [Philip Kuhn] αποδίδει με-

ρος τουλάχιστον της εξήγησης στις προκλήσεις που έθεσε στο κινεζικό πολιτικό σύστημα η εξέγερση των Ταϊπίνγκ. (α) Οι ελίτ κατάφεραν να αποσπάσουν τον έλεγχο της στρατιωτικής οργάνωσης σε τοπικό επίπεδο από την κρατική γραφειοκρατία και να δημιουργήσουν αποτελεσματικές τοπικές πολιτοφυλακές. Πριν από τη δεκαετία του 1840, το κράτος είχε γενικά αποφύγει να χρησιμοποιήσει μεγάλες τοπικές πολιτοφυλακές για να καταστείλει εξεγέρσεις και ληστείες. Μετά τη δεκαετία του 1840, το κράτος δεν ήταν πλέον σε θέση να καταστείλει κοινωνικές αναταραχές δίχως προσφυγή στις τοπικές πολιτοφυλακές. (β) Οι τοπικές ελίτ διηύθυναν τότε αποτελεσματικά αυτές τις οργανώσεις κατά των Ταϊπίνγκ. «Καθώς η κοινωνική κρίση στα μέσα του αιώνα έσπρωχνε την Κίνα σε εμφύλιο πόλεμο, ο ρυθμός της στρατιωτικής κινητοποίησης σε τοπικό επίπεδο επιταχυνόταν. Καθώς οι οικονομικές κρίσεις και η εκμετάλλευση οδηγούσαν τους φτωχούς εκτός κατεστημένης τάξης, καθώς η σπάνια όξυνε τη συγκρούση ανάμεσα σε εθνικές και γλωσσικές ομάδες, τόσο οι ετερόδοξοι όσο και οι ορθόδοξοι ηγεσίες νοιάζονταν ολοένα και περισσότερο για τη στρατιωτική οργάνωση» (105). (γ) Οι ελίτ το πέτυχαν αυτό επειδή διοικητικά το καθεστώς των Τσινγκ ήταν υπερβολικά εκτεταμένο και επειδή η στρατιωτική οργάνωση των Τσινγκ δεν ήταν καλά σχεδιασμένη ώστε να ελέγχει εξεγέρσεις που αυξαναν σε εύρος με ταχύτητα. (δ) Αυτή η στρατιωτική κινητοποίηση σε τοπικό επίπεδο οδήγησε τελικά σε μια μόνιμη εξασθένηση του κέντρου και σε μια αύξηση της τοπικής ισχύος και αυτονομίας.

Δεδομένα: ιστορικά δεδομένα για την οργάνωση των τοπικών πολιτοφυλακών στην Κίνα και για την πορεία της εξέγερσης των Ταϊπίνγκ.

Εξηγητικό μοντέλο: ανάλυση της πολιτικής σε τοπικό επίπεδο και των θεσμών της συγκεντρωτικής κινεζικής διοίκησης ως βάσης για την εξήγηση της μετατόπισης στην ισορροπία δυνάμεων ανάμεσα στα τοπικά και εθνικά πολιτικά κέντρα.

Πηγή: Philip Kuhn, *Rebellion and Its Enemies in Late Imperial China: Militarization and Social Structure, 1796-1864* (1980).

Ας εξετάσουμε ένα παράδειγμα εξήγησης που εξαρτάται από ένα επιχείρημα για τους μηχανισμούς που μεσολαβούν στην κοινωνική αιτιότητα (Παράδειγμα 2.1). Η ανάλυση του Κουν στο συγκεκριμένο παράδειγμα βεβαιώνει δύο αιτίες συνδέσεις: από τη διοικητική αδυναμία στη δημιουργία τοπικών πολιτοφυλακών, και από τη δημιουργία τοπικών πολιτοφυλακών σε περαιτέρω εξασθένηση της πολιτικής ισχύος του αυτοκρατορικού κέντρου. Οι προτάσεις (α)

νόμο της απόστασης που τα χωρίζει. Αυτός είναι ένας από τους αιτιακούς νόμους που διέπουν τις κινήσεις των πλανητών γύρω από τον ήλιο. Το γεγονός ότι οι πλανήτες κινούνται σε ελλειπτικές τροχιές γύρω από τον ήλιο, αποτελεί αιτιακή συνέπεια του νόμου (σε συνδυασμό με τις κατάλληλες οριακές συνθήκες).

Οι αιτιακοί νόμοι μπορεί να είναι είτε ντετερμινιστικοί είτε πιθανοτικοί. Ο νόμος της βαρύτητας αποτελεί ένα καλό παράδειγμα ντετερμινιστικού νόμου. Όλα τα φυσικά αντικείμενα, ανεξαιρέτως, διέπονται από αυτόν τον νόμο. (Φυσικά, επόκεινται και σε άλλες δυνάμεις, άρα η συμπεριφορά τους δεν είναι αποτέλεσμα μόνο της βαρυτικής έλξης.) Ένα παράδειγμα πιθανοτικού νόμου είναι ο νόμος του Μέντελ [Mendel] για την κληρονομικότητα. Εάν και οι δύο γονείς έχουν ένα μισό ενός υπολοιπούμενου γονιδίου [recessive gene] –ας πούμε, γαλάζια μάτια– τότε η πιθανότητα να έχει το παιδί τους το υπολοιπούμενο γνώρισμα [recessive trait] είναι 25 τοις εκατό. Αν το παιδί γεννηθεί με αυτό το γνώρισμα, μπορούμε να πούμε ότι πρόκειται για το αποτέλεσμα του πιθανοτικού νόμου της κληρονομικότητας των υπολοιπούμενων γνωρισμάτων. Η αιτία για το αποτέλεσμα είναι η συνθήκη ότι και οι δύο γονείς είχαν ένα μισό του υπολοιπούμενου γνωρίσματος.

Υπάρχουν αιτιακοί νόμοι μεταξύ κοινωνικών φαινομένων; Η άποψη που θα υπερασπιστώ εδώ είναι ότι υπάρχουν κανονικότητες στη βάση των κοινωνικών φαινομένων, οι οποίες μπορούν ορθά να αποκληθούν «αιτιακές», και ότι αυτές οι κανονικότητες αντανακλούν γεγονότα για την εκούσια δράση [agency]. Πρώτον, το γεγονός ότι οι δρώντες είναι (συχνά και σε πολλές περιστάσεις) σώφρονες [prudent] και υπολογιστές ως προς τα συμφέροντά τους, παράγει ένα σύνολο από κανονικότητες οι οποίες εμπεριέχονται στη θεωρία της ορθολογικής επιλογής – μικροοικονομικά, θεωρία των παιγνίων, θεωρία της κοινωνικής επιλογής. Και δεύτερον, το γεγονός ότι τα ανθρώπινα όντα συμμορφώνονται με ένα χαλαρό σύνολο από ψυχολογικούς νόμους, μας επιτρέπει να προσδιορίσουμε σχέσεις αιτίας-αποτελέσματος ανάμεσα σε ένα δεδομένο κοινωνικό περιβάλλον και σε έναν τύπο ατομικής συμπεριφοράς.

Η κοινωνική αιτιότητα, επομένως, εξαρτάται από κανονικότητες οι οποίες προέρχονται από τις ιδιότητες των ατομικών δρώντων: την προθετικότητα τους [intentionality], την ορθολογικότητά τους και διάφορα χαρακτηριστικά της ατομικής ψυχολογίας των κινήτρων [motivational psychology]. Το παραπάνω εύρημα έχει διάφορες επιπτώσεις. Μία από αυτές είναι ότι οι κοινωνικές κανονικότητες είναι σημαντικά ασθενέστερες και ενέχουν περισσότερες εξαιρέσεις [exemption-laden] από αυτές που βρίσκονται στη βάση της φυσικής αιτιότητας. Ως εκ τούτου, οι ισχυρισμοί που αφορούν την κοινωνική αιτιότητα είναι περισσότερο αβέβαιοι και πιθανοτικοί από ισχυρισμούς που αφορούν τη φυσική αιτιότητα. Στο Κεφάλαιο 3 θα εξετάσω τη θεωρία της ορθολογικής επιλο-

τους έχουν μόνο έναν περιορισμένο αριθμό από καταστάσεις – για παράδειγμα, τη θρησκευτική ένταξη, την οικογενειακή κατάσταση, το επάγγελμα, το υψηλό μεσαίο ή χαμηλό εισόδημα κτλ. Ο συγκεκριμένος περιορισμός μάς επιτρέπει μόνο την ανάλυση αιτιακών σχέσεων ανάμεσα σε διακριτούς τύπους συμβάντων, ατόμων και ιδιοτήτων. Η εξέταση των συσχετίσεων ανάμεσα σε συνεχείς μεταβλητές πρέπει να περιμένει ως το Κεφάλαιο 8. Η γενική ιδέα που εκφράζει η ΕΚ είναι η χιουμιανή αντίληψη ότι οι αιτιακές σχέσεις συνίστανται μόνο σε μοτίβα [patterns] κανονικών συνδέσεων ανάμεσα σε μεταβλητές, τάξεις συμβάντων κτλ. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, ένα ζευγάρι μεταβλητών, οι Γ και Σ, σχετίζονται αιτιακά, όταν και μόνο όταν υπάρχει μια κανονικότητα η οποία συνδέει συμβάντα του τύπου Γ με συμβάντα του τύπου Σ. Σύμφωνα με την παραπάνω ερμηνεία, όταν λέμε ότι ο πληθωρισμός προκαλεί πολιτική αναταραχή, εννοούμε ότι υπάρχει μια κανονική σύνδεση ανάμεσα σε περιόδους πληθωρισμού και σε ακόλουθες περιόδους πολιτικής αναταραχής.

Γονεϊκό εισόδημα	Επίδοση τεστ μαθηματικών			
	>90	80-90	70-80	<70
<10.000	0,1	1	25	74
10.000-20.000	0,1	3	30	67
20.000-30.000	0,7	10	35	54
30.000-50.000	5	30	40	25
>50.000	5	32	32	20

Πίνακας 2.1 Υποθετικά δεδομένα εισοδήματος-μαθηματικής επίδοσης

Η ιδέα της σύνδεσης ανάμεσα σε διακριτές μεταβλητές Σ και Γ μπορεί να εκφραστεί με όρους δεσμευμένων πιθανοτήτων: Η Σ συνδέεται με τη Γ, όταν και μόνο όταν η δεσμευμένη πιθανότητα της Σ, δεδομένης της Γ, είναι διαφορετική από την απόλυτη πιθανότητα της Σ. Η παραπάνω συνθήκη αναπαριστά την προτεινόμενη ιδέα ότι η συχνότητα εμφάνισης της Σ μεταβάλλεται σύμφωνα με την παρουσία ή την απουσία της Γ. Στην προκειμένη περίπτωση ενδιαφερόμαστε για ισχυρισμούς του ακόλουθου είδους: «Η οικογενειακή κατάσταση είναι αιτιακά συναφής με τα ποσοστά αυτοκτονίας». Έστω ότι Σ είναι η συνθήκη της αυτοκτονίας κάποιου, και Γ η ιδιότητα ότι είναι διαζευγμένος. Η απόλυτη πιθανότητα της Σ είναι η συχνότητα της αυτοκτονίας στο σύνολο του πληθυσμού, και μπορεί να παρασταθεί ως $P(S)$. Η δεσμευμένη πιθανότητα αυτοκτονίας ενός

που συνδέουν τις μεταβλητές. Αρκετές τέτοιες υποθέσεις είναι ιδιαίτερα προφανείς. Πρώτον, θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι η ανώτερη μαθηματική ικανότητα σχετίζεται στενά με την ποιότητα της μαθηματικής εκπαίδευσης που παρέχεται στον μαθητή, και ότι οικογένειες με εισόδημα μεγαλύτερο των \$30.000 είναι σε θέση να αγοράσουν υψηλότερης ποιότητας μαθηματική εκπαίδευση για τα παιδιά τους. Σε αυτή την περίπτωση, το υψηλό οικογενειακό εισόδημα είναι αιτία της υψηλής μαθηματικής απόδοσης. Δεύτερον, θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι η εκπαιδευτική εμπειρία του παιδιού και το σύνολο των γνωσιακών δεξιοτήτων που αναπτύσσει πληρέστερα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στις στάσεις της οικογένειας απέναντι στην εκπαίδευση, οι οποίες, με τη σειρά τους, συσχετίζονται με το εισόδημα. Οικογένειες με υψηλότερο εισόδημα τείνουν να αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στην εκπαίδευση απ' ό,τι οικογένειες με χαμηλό εισόδημα. Ως αποτέλεσμα, παιδιά από οικογένειες με υψηλότερο εισόδημα καταβάλλουν μεγαλύτερη προσπάθεια στην τάξη των μαθηματικών και έχουν κατά μέσο όρο καλύτερη επίδοση από τα παιδιά οικογενειών με χαμηλότερο εισόδημα. Σε αυτή την περίπτωση, ο αιτιακός παράγοντας είναι η στάση της οικογένειας έναντι της εκπαίδευσης, η οποία (κατά την υπόθεση) συνδέεται με το εισόδημα. Επομένως, το ίδιο το εισόδημα δεν αποτελεί αιτιακό παράγοντα στον καθορισμό της μαθηματικής επίδοσης. Τέλος, θα μπορούσε να υποστηριχτεί (όπως υποστήριξαν, όχι πειστικά, οι Γένσεν [Jensen] και Χέρνσταϊν [Herrnstein] τη δεκαετία του 1970) ότι η επίδοση είναι γενικά ευαίσθητη στη γενετική κληρονομιά του ατόμου, και ότι τα ίδια γενετικά χαρακτηριστικά που επέτρεψαν στους γονείς να αποκτήσουν υψηλό εισόδημα, οδηγούν επίσης σε μαθηματική ικανότητα άνω του μέσου όρου. Εδώ έχουμε μια περίπτωση παράπλευρης αιτιότητας: Τόσο το οικογενειακό εισόδημα, όσο και η μαθηματική ικανότητα είναι αποτελέσματα μιας κοινής αιτίας (γενετική κληρονομιά).

Πώς συμβάλλει, λοιπόν, το τεστ στατιστικής συνάφειας σε μια εξήγηση πιθανοτικών φαινομένων; Πληροφορίες για δεσμευμένες πιθανότητες μας επιτρέπουν να αρχίσουμε να αναγνωρίζουμε δυνητικούς αιτιακούς παράγοντες για την εμφάνιση ενός χαρακτηριστικού. Αν ένα κελί ενός διαμερισμού ενός πληθυσμού δείχνει μια ουσιωδώς διαφορετική δεσμευμένη πιθανότητα από τον πληθυσμό βάσης, η καλύτερη εξήγηση είναι ότι υπάρχει ένας αιτιακός παράγοντας ο οποίος είναι κοινός στα άτομα του συγκεκριμένου κελιού, αλλά όχι στον γενικό πληθυσμό, και ο οποίος είναι συναφής με το υπό εξέταση γνώρισμα. Αλλιώς, η διαφορά στις πιθανότητες μπορεί να είναι αποτέλεσμα μόνο τυχαίων διακυμάνσεων, οι οποίες αναμένεται να εξισορροπηθούν με τον χρόνο. Έτσι, το τεστ στατιστικής συνάφειας υποστηρίζει το συμπέρασμα ότι υπάρχει αιτιακή σχέση ανάμεσα στις Σ και Γ. Επομένως, αν το κατανοήσουμε ορθά, το

λη συχνότητα. (Αυτό είναι δυνατό, επειδή κάθε κελί καλύπτει διαφορετικό επίπεδο επαρχιακών ετών.) Επιπλέον, υπάρχει μια ομαλή πρόοδος από το κάτω αριστερό άκρο στο επάνω δεξιό. Η μεγαλύτερη συχνότητα εμφανίζεται κάτω αριστερά, ακολουθούν τα γειτονικά κελιά και ούτω καθεξής προς το άνω δεξιό άκρο. Επομένως, υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στις δύο ανεξάρτητες μεταβλητές και τη συχνότητα της ληστείας. Αυτό το εύρημα μας επιτρέπει να συνάγουμε ότι υπάρχει αιτιακή σχέση ανάμεσα στην πιθανότητα επιβίωσης που έχει κανείς ως παράνομος και ως αγρότης και στην εκδήλωση της ληστείας.

Τώρα χρειάζεται να προσδιορίσουμε τον αιτιακό μηχανισμό στον οποίο βασίζεται το παραπάνω μοτίβο. Κατόπιν εξέτασης προκύπτει ότι το κελί με τη μεγαλύτερη συχνότητα ληστείας είναι το κελί όπου οι προοπτικές επιβίωσης που έχει κανείς ως αγρότης είναι ελάχιστες και οι προοπτικές επιβίωσης που έχει ως παράνομος είναι μέγιστες. Αλλά τα δύο κελιά στα οποία η συχνότητα της ληστείας είναι ελάχιστη είναι εκείνα στα οποία η επιβίωση κάποιου ως αγρότη είναι μέγιστη και η επιβίωσή του ως παρανόμου είναι μέτρια ή ελάχιστη. Επομένως, το εύρημα υποστηρίζει την υπόθεση ότι η εμφάνιση της ληστείας ανταποκρίνεται στις περιστάσεις που καθορίζουν τα κόστη και τα οφέλη της ληστείας για ορθολογικούς δράστες. Όταν οι κίνδυνοι της ληστείας και οι προοπτικές επιβίωσης κάποιου ως αγρότη είναι ελάχιστοι, πρέπει να περιμενουμε ότι οι ορθολογικοί δράστες θα τείνουν περισσότερο να υιοθετούν τη στρατηγική του ληστή. Αυτή η προσδοκία επικυρώνεται από τα δεδομένα που παρουσιάζει ο Τονγκ.

Παράδειγμα 2.2

Επαγωγική μελέτη της ληστείας στη δυναστεία των Μινγκ

Η ληστεία και η εξέγερση ήταν συχνές στην αυτοκρατορική Κίνα και έτειναν να εμφανίζονται σε δέσμες συμβάντων που εκτεινόταν στον χώρο και τον χρόνο. Τι προκαλούσε αυτή τη χρονική και χωρική κατανομή της ληστείας; Ο Τζέιμς Τονγκ συγκεντρώνει ένα σύνολο 630 περιπτώσεων συλλογικής βίας κατά την περίοδο 1368-1644, οι οποίες κατανέμονται σε έντεκα από τις δεκαπέντε επαρχίες των Μινγκ. Κατόπιν, αξιολογεί τρεις εναλλακτικές αιτιακές υποθέσεις:

- Η συλλογική βία είναι αποτέλεσμα απότομης κοινωνικής αλλαγής·
- η συλλογική βία είναι αποτέλεσμα επιδεινούμενης ταξικής σύγκρουσης·
- η συλλογική βία είναι αποτέλεσμα καταστάσεων στις οποίες ορθολογικοί λήπτες αποφάσεων αντιμετωπίζουν το άγχος της επιβίωσης.

Ο Τονκ υποστηρίζει ότι η τρίτη υπόθεση είναι η ορθή. Κωδικοποιεί κάθε περιστατικό σύμφωνα με τη σύγχρονη του «πιθανότητα επιβίωσης από καρκίνο» και «πιθανότητα επιβίωσης κάποιου ως παρανόμου» (Tong 1988: 122-24). Και υποστηρίζει ότι όταν κωδικοποιούνται με βάση τις συγκεκριμένες μεταβλητές τα δεδομένα στηρίζουν την υπόθεση της ορθολογικής επιλογής (Ilivakka 2.2).

Επιβίωση ως παρανόμου		Επιβίωση ως αργότη		Σύνολο	
Μέγιστη	0,39	Μέτρια	0,11	Μέγιστη	0,21
Μέτρια	1,32	Μέτρια	0,53	Μέγιστη	0,59
Ελάχιστη	1,79	Μέτρια	0,90	Μέγιστη	1,15
Σύνολο	0,41	Μέτρια	0,13	Μέγιστη	0,21

Πίνακας 2.2 Σύγχρονη ληστεία για κάθε 100 επαρχιακά έτη, σύμφωνα με την πιθανότητα επιβίωσης κάποιου ως αργότη και ως παρανόμου. Πηγή: Δεδομένα που έχουν αντλήθει από Tong 1988: 126

Οι περισσότερες εξεγέρσεις συμβαίνουν όταν η πιθανότητα να επιβιώσει κάποιος από τις κακουχίες είναι ελάχιστη, και η πιθανότητα να επιβιώσει ως παράνομος είναι μέγιστη (1,79 εξεγέρσεις/επαρχιακό έτος). Οι λιγότερες εξεγέρσεις εμφανίζονται στα δύο κελιά άνω δεξιά (0,12 εξεγέρσεις/επαρχιακό έτος). Τράχει λοιπόν μια βετική σύνδεση ανάμεσα στις μεταβλητές που ζεχωρίζουν τον Τονκ και στην εμφάνιση εξεγέρσεων. Επιπλέον, ο αιτιακός μηχανισμός του Τονκ που εξηγεί αυτόν τον συσχετισμό είναι σαφής. εξαρτάται από τις διαδοκασίες ορθολογικής λήψης αποφάσεων τις οποίες ακολουθούν μετράχοι αρι-

μοί ανώνυμων ανθρώπων.

Δεδομένα: μια μεγάλη κλάση συμβάντων κοινωνικής αναταραχής στην Κίνα των Μινγκ, σταχυολογημένων από τονικές ιστορίες.

Εξηγητικό μοντέλο: επαγωγική μέλη, η οποία χρησιμοποιείται για να υποστηρίξει την υπόθεση ότι η κεντρική αιτιακή μεταβλητή για την εμφάνιση κοινωνικής αναταραχής (ληστεία και εξεγέρση) είναι το ορθολογικό προσωπικό συμφέρον του τυπικού Κινέζου αργότη υπό μεταβαλλόμενες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες κατά την περίοδο 1368-1655 (1988).

Πηγή: James Tong, «Rational Outlaws: Rebels and Bandits in the Ming Dynasty, 1368-1644» (1988).

κάθε περι-
ακουχία»,
(2-24). Και
αβλητές,
ακας 2.2).

ύνολο
0,19
0,59
1,15
0,21

σει κα-
ως πα-
εξεγέρ-
ό έτος).
φρίζει ο
ός του
ς διαδι-
ι αριθ-

ν Κίνα

α υπο-
τη κοι-
ωπικό
και οι-

nasty,

Α αξιολογήσουμε τώρα τη θέση της επαγωγικής κανονικότητας. Κατ' αρχάς είναι σαφές ότι η ανακάλυψη μιας επαγωγικής κανονικότητας η οποία συνδέει δύο ή περισσότερες μεταβλητές δείχνει με έντονο τρόπο ότι υπάρχει κάποια αιτιακή σχέση μεταξύ των μεταβλητών. Η ανακάλυψη ότι οι εργαζόμενοι στον τομέα του ηλεκτρισμού έχουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά εμφάνισης καρκίνου από τον γενικό πληθυσμό, αποτελεί ισχυρό τεκμήριο ότι υπάρχει κάποια αιτιακή επιρροή στο εργασιακό περιβάλλον τους η οποία προκαλεί καρκινογενέσεις – είτε μπορούμε να αναγνωρίσουμε το αίτιο είτε όχι. Έτσι, η ανακάλυψη κανονικοτήτων, ανώμαλων κατανομών πιθανότητας και συσχετίσεων, αποτελεί ουσιαστικό τεκμήριο για την ύπαρξη αιτιακών σχέσεων. Ωστόσο, η θέση ΕΚ ισχυρίζεται περισσότερο· ισχυρίζεται ότι η έννοια της αιτιακής σχέσης μπορεί να αναχθεί σε γεγονότα για συσχετίσεις και δεσμευμένες πιθανότητες. Μπορούμε άραγε να υποστηρίξουμε αυτόν τον ισχυρισμό; Όχι, επειδή αν εφαρμοστεί αυστηρά, το κριτήριο ΕΚ οδηγεί σε δύο διαφορετικά είδη σφάλματος (ψευδή θετικά [false positives] και ψευδή αρνητικά [false negatives]). Και ο καλύτερος τρόπος για να αποκαταστήσουμε τα σφάλματα είναι να αναγνωρίσουμε τους αιτιακούς μηχανισμούς που προκαλούν τις παρατηρημένες κανονικότητες.

Πρώτον, υπάρχει το πρόβλημα της παρασιτικής συσχέτισης [spurious correlation] μεταξύ μεταβλητών (το οποίο θα εξετάσουμε εκτενέστερα στο Κεφάλαιο 8). Ας υποθέσουμε ότι οι καπνιστές τείνουν να έχουν κηλίδες νικοτίνης στα δάχτυλά τους. Με άλλα λόγια, υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στο κάπνισμα και στις κηλίδες νικοτίνης. Αν υπάρχει στατιστική συσχέτιση ανάμεσα στο κάπνισμα και στον καρκίνο, θα υπάρχει και συσχέτιση ανάμεσα στις κηλίδες νικοτίνης και στον καρκίνο. Ωστόσο, είναι σαφώς αναληθές ότι οι κηλίδες νικοτίνης προκαλούν καρκίνο. Η παραπάνω περίπτωση δείχνει ότι η ΕΚ ισχυρίζεται πάρα πολλά. Η παρουσία μιας κανονικότητας ανάμεσα σε δύο μεταβλητές δεν κατοχυρώνει την ύπαρξη αιτιακού συνδέσμου μεταξύ τους. Στην προκειμένη περίπτωση το κριτήριο ΕΚ γεννά ένα «ψευδές-θετικό» σφάλμα. Ταξινομεί ως αιτιακή μια σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών η οποία, στην πραγματικότητα, δεν είναι αιτιακή.

Το κριτήριο ΕΚ μπορεί ακόμα να γεννήσει ψευδή-αρνητικά σφάλματα· να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει αιτιακή σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών, ενώ στην πραγματικότητα υπάρχει. Η πιο εμφανής πηγή σφαλμάτων αυτού του είδους είναι η ύπαρξη αιτιακών αλληλουχιών οι οποίες δεν εμφανίζονται συχνά. Μπορεί να υπάρχουν αιτιακές σχέσεις μεταξύ ατομικών συμβάντων, αλλά η συμμεταβολή [covariance] τους να αποκρύπτεται όταν μεταφερόμαστε σε κλάσεις γεγονότων. Για παράδειγμα, όταν εξετάζουμε μια συγκεκριμένη εξέγερση, μπορεί να συμπεράνουμε ότι η άμεση αιτία για το ξέσπασμα λαϊκής βίας ήταν ένας λιμός, έχοντας ως βάση μια ανάλυση των συγκεκριμένων συνθηκών

και των μηχαλισμών που οδηγούν από τον λιμο στο ξέσπασμα βίας. Αλλά μπο-
 ρεί να μην είναι αληθές ότι οι λιμοί και οι εξεγέρσεις συσχετίζονται. Αντίθετως,
 οι εξεγέρσεις μπορεί να έχουν ως βάση μια ευρεία ποικιλία κοινωνικών ή οικο-
 νομικών αιτιών. Σε αυτή την περίπτωση, το τεστ αιτιακών σχέσεων που επιβάλλ-

ει να αποκαλείσθε και τους δύο τύπους σφάλματος, πρέπει να προσφύ-
 γοιτε σε μια ανάλυση των ενδεχόμενων αιτιακών μηχαλισμών που μεσολαμβάν-
 ούμε ανάμεσα στην αιτία και το αποτέλεσμα. Ο καλύτερος τρόπος για να αποκαλι-

σοιτε τη δυνατότητα μιας παρασυστατικής συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών ε-
 και να διατυπώσετε μια υπόθεση για τους μηχαλισμούς που επηρεάζουν τις
 συλλεκτικές συνθήκες. Αν συμπράξετε ότι δεν υπάρχει δυνατότητα μηχαλι-
 σμός ο οποίος συνδέει τις κληίδες σκοτώνει με τον καρκίνο των πνευμόνων,

μπορείτε επίσης να συμπράξετε ότι η παρασυστατική συσχέτιση είναι πα-
 ρασυστατική [spurious]. (Αν προσδιορίσετε την πραγματική αιτιακή αλληλουχία
 που οδηγεί από το κάπνισμα τόσο στις κληίδες σκοτώνει όσο και στον καρκι-

νο του πνεύμονα, μπορείτε να εξηγήσετε την εμπόνη της παρασυστατικής συ-
 σχέτισης ανάμεσα στις δύο τελευταίες μεταβλητές.) Παρομοίως, μπορείτε να
 αποβύλοτε ένα ψευδές-αρνητικό σφάλμα αναφορικά με μια ορισμένη αιτιακή

αλληλουχία (για παράδειγμα, την περίπτωση ενός λιμού που προκαλεί μια συ-
 γκερμμένη εξέγερση), προσδιορίζοντας τον αιτιακό μηχαλισμό που οδηγεί από
 γουτε σε μια ανάλυση των ενδεχόμενων αιτιακών μηχαλισμών που μεσολαμβάν-

ΑΝΑΤΚΑΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Οι αιτιακοί ισχυρισμοί περιλαμβάνουν την αναγωγή αναγκαίων και επαρ-
 κών συνθηκών για την εμπόνη ενός συμβάντος (βλ. αρχή ΔΕΚ παραπάνω). Η
 σχέσηίζεται αιτιακά με το Z, όταν και μόνο όταν είναι είτε αναγκαία για την εμπ-
 φάνιση του Z είτε επαρκής για την εμπόνη του Z (ή και τα δύο). Αν ορισουμε

αιτιακό πεδίο ως το σύνολο των συνθηκών που μπορεί να είναι αιτιακά συνα-
 φως με την εμφάνιση του εξηγητέου. Μια συνθήκη Γ είναι επαρκής, όταν η πα-
 ρουσία της εγγυάται την εμφάνιση του Σ. Η παρουσία της ηλιακής ακτινοβολίας
 στη σκοτεινή επιφάνεια ενός αντικειμένου είναι επαρκής για να το θερμάνει. Η
 ιδέα ότι η Γ είναι επαρκής συνθήκη για την εμφάνιση του Σ αντιστοιχεί στη διαι-
 σθητική ιδέα ότι οι αιτίες προκαλούν τα αποτελέσματά τους ή ότι καθιστούν την
 εμφάνισή τους αναπόφευκτη υπό τις περιστάσεις. Ωστόσο, σπανίως αληθεύει
 ότι μια και μόνο συνθήκη είναι επαρκής για την εμφάνιση οποιασδήποτε άλλης.
 Απθίτως, μια ομάδα συνθηκών μπορεί να είναι συζευκτικά επαρκής. Έτσι, για
 παράδειγμα, οι υλικές ιδιότητες ενός υαλοπίνακα, μαζί με τη μάζα και την ορμή
 μιας μπάλας, μπορεί να είναι επαρκείς για να κάνουν το τζάμι να σπάσει. Επι-
 πλεον, οι αιτιακές εξηγήσεις εξαρτώνται συνήθως από την παραδοχή ότι επικρα-
 τούν «κανονικές συνθήκες». Ας υποθέσουμε ότι εξηγούμε ένα χρηματιστηριακό
 κραχ ως αποτέλεσμα του φόβου των επενδυτών, τον οποίο πυροδότησε η άνο-
 δος στην τιμή του πετρελαίου. Η παραπάνω εξήγηση απαιτεί ως προϋπόθεση
 ένα σύνολο από *ceteris paribus* συνθήκες: ότι οι επενδυτές επιδιώκουν να μεγι-
 στοποιήσουν τα κέρδη και να ελαχιστοποιήσουν τις ζημιές, ότι οι πληροφορίες
 για τις τιμές των εμπορευμάτων είναι διαθέσιμες, ότι οι επενδυτές είναι ελεύθε-
 ροι να αγοράσουν και να πουλήσουν μετοχές και ούτω καθεξής. Αλλά αυτές οι
 συνθήκες είναι μέρος των κανονικών συνθηκών της χρηματαγοράς, επομένως
 μπορεί να θεωρηθούν σταθερές. Σε πραγματικά αιτιακά επιχειρήματα στις κοι-
 νωνικές επιστήμες θα προκύπτει συχνά πως ο ισχυρισμός πως η Γ είναι επαρκής
 για το Σ, στηρίζεται σε μια μη διατυπωμένη *ceteris paribus* πρόταση: ότι η Γ εί-
 ναι επαρκής για την εμφάνιση του Σ υπό κανονικές συνθήκες.

Μια συνθήκη Γ θεωρείται αναγκαία για την εμφάνιση ενός συμβάντος Σ,
 εάν το Σ δεν θα είχε εμφανιστεί σε περίπτωση που απουσίαζε η Γ. Η ιδέα ότι η Γ
 είναι αναγκαία συνθήκη για το Σ αντικατοπτρίζει την ιδέα ότι αν η Γ είναι αιτία
 του Σ, τότε το Σ δεν θα είχε εμφανιστεί, αν δεν είχε εμφανιστεί η Γ. Η παρουσία
 του οξυγόνου είναι αναγκαία συνθήκη για την καύση. Αν το οξυγόνο απουσιάζει,
 δεν πρόκειται να υπάρξει καύση. Ας υποθέσουμε ότι κάποιος υποστηρίζει
 ότι η δολοφονία του Αρχιδούκα Φραγκίσκου Φερδινάνδου ήταν αιτία του Α'
 Παγκοσμίου Πολέμου. Ένας τρόπος για να καταρρίψουμε τον παραπάνω ισχυ-
 ρισμό είναι να υποστηρίξουμε ότι ο πόλεμος θα είχε ξεσπάσει μέσα σε μήνες,
 ακόμα κι αν ο Αρχιδούκας δεν είχε δολοφονηθεί. Με άλλα λόγια, η δολοφονία
 δεν ήταν αναγκαία για το ξέσπασμα του πολέμου. Το παράδειγμα απεικονίζει
 το φαινόμενο του αιτιακού υπερκαθορισμού [causal overdetermination]: αιτιακά
πεδία στα οποία είναι παρούσες πολλαπλές συνθήκες, κάθε μία από τις οποί-
ες είναι από μόνη της ικανή για να προκαλέσει το συμβάν. Σε μια τέτοια περι-

πτωρη, καμία από τις συνθήκες δεν είναι από μόνη της αναγκαία (αν και είναι αναγκαίο να εμφανιστεί μία από ένα σύνολο συνθηκών).

Ζε ένα αιτιακό πεδίο μπορεί επίσης να διακρίνουμε ανάμεσα σε πάγιες συνθήκες [standing conditions] και παρωθητικές συνθήκες [instigating conditions]. Πάγια είναι μία συνθήκη η οποία είναι παρούσα για μακρά χρονική περίοδο, και υπήρχε για εκτεταμένη χρονική περίοδο πριν από την εμφάνιση του εζηγητέου. Κάποιοι εννοούν ότι ο ανταγωνισμός στους ναυτικούς εξοπλισμούς ανάμεσα στη Γερμανία και τη Βρετανία ήταν μία από τις δομιστικές αιτίες του καστια του 1890. Μία παρωθητική συνθήκη είναι ένα συμβάν εντοπισμένο στον χρόνο, του οποίου η εμφάνιση σε χρόνο προκάλεσε την εμφάνιση του αιτιατού γεγονότος. Μία παρωθητική συνθήκη εισάγει το στοιχείο της αλλαγής σε μια κατάσταση προαγμένη, η οποία προκάλε το αποτέλεσμα.

Τι είναι εκείνο που δημιουργεί τις σχέσεις αναγκαιότητας και επιρκειας με- ταξύ συμββάντων ή συνθηκών; Ο φιδόσοφοι έχουν προσπαθήσει να συλλάβουν αυτές τις ιδέες με την έννοια της φυσικής αναγκαιότητας – την ιδέα ότι, δεδομένων των νόμων της φύσης και των βλασικών συνθηκών, οι πρώτες οδηγούν αναπόφευκτα στο δεύτερο. Όπως είδαμε παραπάνω, αυτή η σχέση εξαρτάται εντελώς από τους αιτιακούς νόμους και τους μηχανισμούς που συνδέουν την αιτιακή με το αποτέλεσμα. Ο αιτιακοί νόμοι είναι νομοειδείς γενικεύσεις – για παράδειγμα, γενικεύσεις που χαρακτηρίζουν κανονικότητες της ανθρώπινης δράσης – οι οποίες διέπουν τη συμπεριφορά που ενδεκνώνουν τα συστατικά των συνθηκών. Ζ τις φυσικές επιστήμες, πομπένας, ο αιτιακός συλλογισμός στηρίζεται στην παραδοχή ότι υπάρχουν νόμοι της φύσης οι οποίοι δημιουργούν αναγκαίες σχέσεις μεταξύ συμββάντων και συνθηκών. Ο ισχυρισμός ότι η παρουσία γκαίες σχέσεις μεταξύ συμββάντων και συνθηκών για την πρόκληση κάποιου αποτετα εντέλει από τη γλώση μας για τους νόμους της φύσης είναι η βάση για την κρίση μας ότι ορισμένα συμββάντα επηρεάζουν άλλα. Αυτή η θεωρία μας επιρπει να κατασκευάσουμε την ακόλουθη ανάλυση της αιτιακής εζηγησης:

Η Α είναι αιτία του Β όταν και μόνο όταν:

1. Η Α είναι αναγκαία συνθήκη για την εμφάνιση του Β.
2. Η Α ανήκει σε ένα σύνολο συνθηκών Γ που είναι συζυκτικά επαρκείς για να προκαλέσουν το Β.

Όσο, για διάφορους λόγους, η παραπάνω περιγραφή δεν είναι ικανοποιητική. Πρώτον, όπως επισημάναμε νωρίτερα, μία και μόνο συνθήκη δεν είναι

σχεδόν ποτέ επαρκής για την εμφάνιση ενός άλλου συμβάντος. Αντιθέτως, για να υπάρξει μια επαρκής συνθήκη, χρειάζεται κανονικά η σύζευξη ενός συνόλου συνθηκών. Επομένως, μια συνθήκη μπορεί να είναι μέλος ενός συνόλου συνθηκών οι οποίες είναι *συζευκτικά* επαρκείς για το αποτέλεσμα. Η παρουσία οξυγόνου και η παρουσία στεγνού χαρτιού και η παρουσία μιας σπίθας είναι μαζί επαρκείς για να προκαλέσουν καύση. Επομένως, η παρουσία στεγνού χαρτιού δεν είναι επαρκής για να υπάρξει φωτιά όπως δεν είναι και αναγκαία, αφού θα μπορούσαν εξίσου να είναι παρόντα άλλα εύφλεκτα υλικά. Για τέτοιους λόγους ο Τζον Μάκι [John Mackie] εκλεπτύνει την έννοια των αναγκαίων και επαρκών συνθηκών εισάγοντας την *ιδέα μιας ΜΕΑΜΑΕ [INUS] συνθήκης*: ένα «μη επαρκές αλλά αναγκαίο μέρος μιας συνθήκης, η οποία είναι η ίδια μη αναγκαία αλλά επαρκής για το αποτέλεσμα» (Mackie 1976: 62). Αυτό που ο Μάκι θέλει να πει είναι ότι μπορεί πράγματι να υπάρχουν εναλλακτικά σύνολα συνθηκών, κάθε ένα από τα οποία είναι επαρκές για να προκαλέσει το αποτέλεσμα. Κανένα από αυτά τα σύνολα δεν είναι αναγκαίο, αφού τα άλλα σύνολα θα μπορούσαν επίσης να έχουν το ίδιο αποτέλεσμα. Και κανένα από τα επιμέρους συζευκτικά κάθε συνόλου δεν είναι επαρκές για να προκαλέσει το συμβάν. Έτσι, ο Μάκι υποστηρίζει ότι η Α είναι αιτία του Π, όταν και μόνο όταν είναι μέρος μιας ΜΕΑΜΑΕ συνθήκης του Π: «Η Α είναι μια ΜΕΑΜΑΕ συνθήκη ενός αποτελέσματος Π, όταν και μόνο όταν, για κάποιο Χ και για κάποιο Ψ, η (ΑΧ ή Ψ) είναι αναγκαία και επαρκής συνθήκη για το Π, αλλά η Α δεν είναι επαρκής συνθήκη για το Π και η Χ δεν είναι επαρκής συνθήκη για το Π» (Mackie 1965: 237).

Το σημαντικότερο μειονέκτημα της ανάλυσης των αιτιακών σχέσεων με όρους αναγκαίων και επαρκών συνθηκών συνδέεται με το γεγονός ότι κάποιες αιτιακές σχέσεις είναι πιθανοτικές και όχι ντετερμινιστικές. Σκεφτείτε τον ισχυρισμό ότι η φτωχή επικοινωνία μεταξύ των υπερδυνάμεων σε περιόδους κρίσης αυξάνει την πιθανότητα πολέμου. Πρόκειται για έναν πιθανοτικό ισχυρισμό που προσδιορίζει μια αιτιακή μεταβλητή (τη φτωχή επικοινωνία) και βεβαιώνει ότι η εν λόγω μεταβλητή αυξάνει την πιθανότητα ενός δεδομένου αποτελέσματος (πόλεμος). Όμως, ο συγκεκριμένος ισχυρισμός δεν μπορεί να μεταφραστεί σε έναν ισχυρισμό για τις αναγκαίες και επαρκείς συνθήκες του πολέμου: είναι μη αναγώγιμα πιθανοτικός.

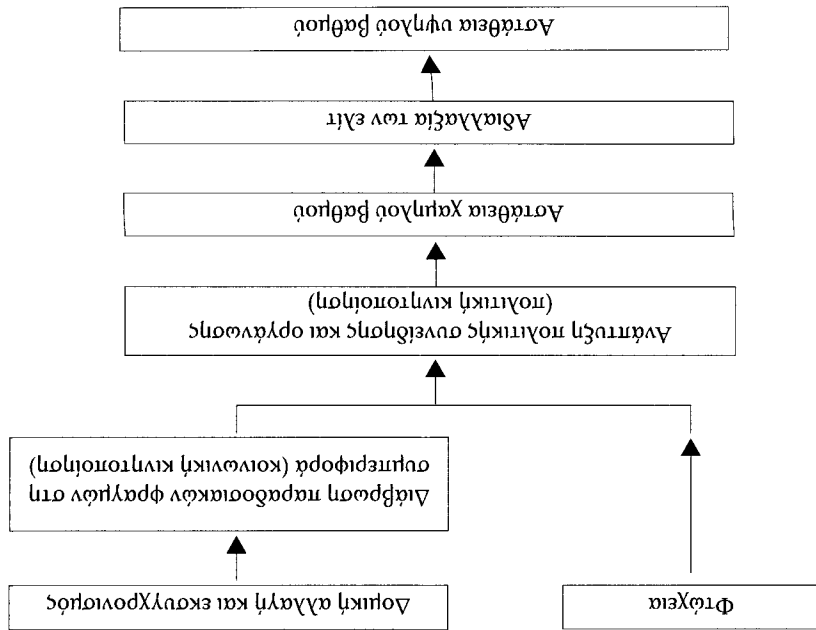
Τα παραπάνω υποδεικνύουν ότι η ΜΕΑΜΑΕ είναι υπερβολικά ισχυρή: στην καλύτερη περίπτωση ισχύει σε περιπτώσεις όπου οι σχέσεις μεταξύ συμβάντων διέπονται από ντετερμινιστικούς νόμους. Αλλά στην περίπτωση των κοινωνικών φαινομένων, ιδίως, δεν είναι εύλογο να υποθέσουμε ότι οι υποκείμενες κανονικότητες είναι ντετερμινιστικές. Ευτυχώς υπάρχει διαθέσιμη εναλλακτική υπό τη μορφή της έννοιας της *αιτιακής συνάφειας* (την οποία εξετάσαμε στην προηγούμενη ενότητα). Οι έννοιες των αναγκαίων και επαρκών συνθηκών μπορούν

να γενικευτούν συγκριμένως δεξιευμένες πιθανότητες. Αν η I είναι αναγκαία συνθήκη για το Z, τότε η πιθανότητα του Z χωρίς τη I είναι μηδέν ($P(Z|~I) = 0$). Αν η I είναι επαρκής συνθήκη για το Z, τότε η πιθανότητα του Z όταν η I είναι παρούσα είναι 1 ($P(Z|I) = 1$). Και μπορούμε να εισάγουμε παράλληλες έννοιες οι οποίες αποτρέπει τα στατιστικά ανάλογα των αναγκών και επαρκών συνθηκών. Η I αποτρέπει ενισχυτικό [enhancing] αιτιακό παράγοντα, στην περίπτωση και μόνο όπου $P(Z|I) > P(Z)$. Η I αποτρέπει [inhibiting] αιτιακό παράγοντα στην περίπτωση και μόνο όπου $P(Z|I) < P(Z)$. Η αρκία περίπτωση ανασταλτικό παράγοντα είναι η απουσία μιας αναγκαίας συνθήκης, και η αρκία περίπτωση ενισχυτικό παράγοντα είναι μια επαρκής συνθήκη.

Παράδειγμα 2.3

Φτώχεια και αστάθεια στη Λατινική Αμερική

Ο Λαρς Σουλτς [Lars Schoultz] αναλύει την αιτιακή σχέση ανάμεσα στη φτώχεια και στην αστάθεια στη Λατινική Αμερική (Schoultz 1987). Η ερμηνεία του συνοψίζεται στον Πίνακα 2.3

Πίνακας 2.3 Η φτώχεια ως αιτία αστάθειας
 Πηγή: Προσαρμοσμένο από Schoultz 1987: 72

Τα βέλη στον πίνακα αναπαριστούν αιτιακούς μηχανισμούς μέσω των οποίων η συνθήκη στην κορυφή προκαλεί τη συνθήκη στο κατώτατο παραλληλόγραμμο. Έτσι, ο εκσυγχρονισμός οδηγεί στη διάβρωση των παραδοσιακών φραγμών. Ο Schoultz περιγράφει αυτή την αιτιακή υπόθεση με τους ακόλουθους όρους: «Για να γίνει παράγοντας αστάθειας, η φτώχεια πρέπει πρώτα να περιμένει τις δομικές αλλαγές οι οποίες διαβρώνουν τους παραδοσιακούς φραγμούς στη συμπεριφορά. Τότε, όταν δύο πρόσθετοι παράγοντες – η πολιτική κινητοποίηση και η αδιαλλαξία των ελίτ – είναι επίσης παρόντες, το αποτέλεσμα είναι η αστάθεια» (Schoultz 1987: 72).

Δεδομένα: στοιχεία που περιγράφουν την κατανομή εισοδήματος και την πολιτική αστάθεια στη Λατινική Αμερική μετά το 1945.

Εξηγητικό μοντέλο: αιτιακή εξήγηση η οποία προσδιορίζει πάγιες και παρωθητικές συνθήκες.

Πηγή: Lars Schoultz, *National Security and United States Policy Toward Latin America* (1987).

Ας εξετάσουμε ένα παράδειγμα το οποίο απεικονίζει μια ανάλυση κοινωνικής αιτιότητας με αναγκαίες και επαρκείς συνθήκες (Παράδειγμα 2.3). Μπορούμε να αναλύσουμε την αιτιακή υπόθεση στο Παράδειγμα 2.3 χρησιμοποιώντας το πλαίσιο που έχουμε πλέον αναπτύξει. Η φτώχεια είναι μια πάγια συνθήκη σε αυτή την ανάλυση και ο εκσυγχρονισμός μια παρωθητική συνθήκη. Τόσο η φτώχεια όσο και ο εκσυγχρονισμός είναι αναγκαίες συνθήκες για το τελικό αποτέλεσμα (αστάθεια υψηλού βαθμού). Η φτώχεια, ο εκσυγχρονισμός, η πολιτική κινητοποίηση και η αλαζονεία των ελίτ αποτελούν ένα σύνολο από συζευκτικά επαρκείς συνθήκες για αστάθεια υψηλού βαθμού. Ο εκσυγχρονισμός αποτελεί μια ιστορική εξέλιξη που φέρνει τις δικές του αιτιακές ιδιότητες. Στην προκειμένη περίπτωση, ο εκσυγχρονισμός οδηγεί σε μια αποδυνάμωση των εθιμικών ή παραδοσιακών φραγμών στη συμπεριφορά. Για κάθε μία από αυτές τις αιτιακές διαδικασίες, χρειάζεται να διατυπώσουμε μια περιγραφή των μηχανισμών και των νόμων που προκαλούν τη διαδικασία. Στην προκειμένη περίπτωση, ο εκσυγχρονισμός διαβρώνει τους εθιμικούς φραγμούς διαταράσσοντας την παραδοσιακή κοινωνική οργάνωση, μειώνοντας τον ρόλο της οικογένειας και της παραδοσιακής θρησκείας, δίνοντας ώθηση στη μετανάστευση από την επαρχία στην πόλη και εξαναγκάζοντας τους ανθρώπους σε αγοραίες σχέσεις. Η πολιτική κινητοποίηση προκαλείται εν μέρει, αλλά όχι αποκλειστικά, από τη φτώχεια

Ας υποθέσουμε ότι ενδιαφερόμαστε να εξηγήσουμε την εμφάνιση και τον χα-
 ρακτήρα ενός συγκεκριμένου συμβάντος, για παράδειγμα, της κίνησης Επα-
 κτάσης. Στην προκειμένη περίπτωση το θέμα της έρευνας μπορεί να διατυ-
 πωθεί με τους ακόλουθους όρους: Γιατί η Κίνηση Επακτάσης συνέβη στον
 συγκεκριμένο χρόνο και υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, και γιατί έλαβε τη
 μορφή και τα χαρακτηριστικά που αναφέραμε; Αντιθέτως, για να εξηγήσουμε
 μια προοδευτική εμφάνιση σε ένα τέτοιο πρόβλημα είναι η μέγιστη περιήγηση, στην
 οφειμένη εξέλιξη της συμπεριφοράς του συμβάντος που προκειμένου να
 φτάσει σε ένα σύνολο αιτιακών υποθέσεων για την πορεία του. Ο στόχος του
 ερευνητή είναι να ανακαλύψει αιτιακά συνθήκες στην ιστορία του
 συμβάντος – δηλαδή, συνθήκες που είχαν αξιωματικά αποτελέσματα στην
 εμφάνιση, στον χρόνο ή στον χαρακτήρα του συμβάντος. Η κεντρική δυσκολία
 σε αυτόν τον υπολογισμό είναι ότι αν και οι αιτίες είναι δυνατόν να υπολογιστούν
 σε συμβάντων, τα αποτελέσματα τους είναι δύσκολο να υπολογιστούν.

Η μέθοδος της μέγιστης περιήγησης

Στην ενότητα που ακολουθεί, θα εξετάσω τον χαρακτήρα του αιτιακού συλλο-
 γισμού και θα διερευνήσω τους τρόπους με τους οποίους οι κοινωνικοί επιστή-
 μοι ανακαλύπτουν ή τεκμηριώνουν την ύπαρξη αιτιακών σχέσεων. Υπάρχουν
 διάφορες αόριστες προσεγγίσεις, οι οποίες αντιστοιχούν στα κύρια συστατικά
 στοιχεία του νοήματος των αιτιακών κρίσεων. Εδώ θα καθήσω με τη συγρι-
 τική ανάλυση και την ανάλυση αιτιακών μηχανισμών, ενώ στο κεφάλαιο 8 θα
 στραφώ σε μια εκτενέστερη πραγματική του στατιστικού συλλογισμού.

ΜΟΡΦΕΣ ΑΙΤΙΑΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΥ

και τη δομική αλλαγή, γεγονός που συνεπάγεται ότι σε αυτό το σημείο υπάρ-
 χει κάποιος ανεξάρτητος, άγνωστος αιτιακός παράγοντας. Άρα και υπάρχει
 ποδοκίνητη κίνηση, το αναπόφευκτο αποτέλεσμα είναι η χαμηλότερη βαθμότη-
 αστάθεια. Ωστόσο, δεν είναι απαραίτητος η αδιαλλαξία των ελπίων. Αντίθετως,
 Χρησιμοποιούμε ένα ακριβές ανεξάρτητο παράγοντα ο οποίος θα εκπροσωπεί τις
 συνθήκες που καθορίζουν το κατά πόσον οι ελπίες είναι αδιαλλακτικές ή συμ-
 βιβαστικές. Τέλος, αν οι ελπίες είναι αδιαλλακτικές, το αποτέλεσμα είναι η υψηλότε-
 ρη βαθμότητα αστάθειας μεσω της κλιμακωμένης σύγκρισης ανάμεσα στις ελπίες και

στην ιστορική διαδικασία. Ας εξετάσουμε τρεις ιστορικές συνθήκες οι οποίες εμφανίστηκαν στην Κίνα τη δεκαετία του 1930. Πρώτον, η Μεγάλη Ύφεση αναστάτωσε την παγκόσμια οικονομία και επηρέασε σημαντικά και την αγροτική οικονομία της Κίνας. Δεύτερον, τη δεκαετία του 1930 επέστρεψε στην Κίνα μεγάλος αριθμός Κινέζων φοιτητών που είχαν σπουδάσει στην Ιαπωνία. Και τρίτον, το Εθνικιστικό κίνημα της Κίνας υπό τον Τσιάνγκ Κάι Σεκ απέβαλε βίαια την Κομμουνιστική Αριστερά από το κόμμα εκείνη τη δεκαετία. Κάθε μία από τις παραπάνω συνθήκες προηγείται της ανάδυσης ενός πολιτικού κινήματος στα τέλη της δεκαετίας του 1930, το οποίο είχε ως βάση τους αγρότες και ως στόχο την κομμουνιστική επανάσταση. Και είναι εφικτό να ερμηνεύσουμε κάθε συνθήκη ως αιτιακή μεταβλητή για την εμφάνιση και τον χαρακτήρα του κομμουνιστικού κινήματος. Θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι ο πρώτος και ο τρίτος παράγοντας ήταν αιτιακά συναφείς με την κομμουνιστική επανάσταση, όχι όμως και ο δεύτερος. Η παγκόσμια ύφεση επιδείνωσε την οικονομική κατάσταση των αγροτών, κάνοντας πιο εύκολη τη στρατολόγηση της συγκεκριμένης ομάδας σε ένα επαναστατικό κίνημα. Και η επίθεση του Εθνικιστικού Κόμματος κατά των κομμουνιστών ώθησε το κομμουνιστικό κίνημα να ανακατευθύνει την προσοχή του από τους εργάτες των πόλεων στους αγρότες της επαρχίας. Αλλά η επιστροφή των σπουδασμένων στο εξωτερικό φοιτητών δεν είχε καμία σημαντική επίπτωση στην πορεία των συμβάντων που ακολούθησαν. Ωστόσο, η συγκεκριμένη αιτιακή ανάλυση πρέπει να τύχει υπεράσπισης σε αξιόπιστες βάσεις. Επομένως, έχει κρίσιμη σημασία για τον ερευνητή να φτάσει σε μια φερέγγυα βάση για την απόδοση αιτιακής σημασίας σε ποικίλους παράγοντες.

Ο πιο συνηθισμένος τρόπος για να υποστηριχτεί μια τέτοια αιτιακή ανάλυση είναι μια περιγραφή των συγκεκριμένων αιτιακών μηχανισμών που συνδέουν τα διάφορα μέρη της ιστορίας. Αυτός είναι ένας σκοπός της ιστορικής αφήγησης: να καταδείξει τη σειρά των συμβάντων που οδηγούν από την αιτία στο αποτέλεσμα. Κάποιοι κρίκοι της αλυσίδας μπορεί να μην διέπονται από νόμους· για παράδειγμα, μια αυθόρμητη απόφαση κάποιου καίριου δρώντα. Άλλοι κρίκοι μπορεί να διέπονται από κοινωνικές κανονικότητες· για παράδειγμα, μια αύξηση στην τιμή του ρυζιού σε σχέση με το σιτάρι μπορεί να στρέψει τους καταναλωτές στην κατανάλωση σιτηρών.

Για να αναγνωρίσουμε αιτιακούς μηχανισμούς με αξιοπιστία, πρέπει να χρησιμοποιήσουμε μία από τις δύο μορφές συμπερασμού. Πρώτον, μπορούμε να ακολουθήσουμε μια παραγωγική προσέγγιση, καταδεικνύοντας αιτιακές συνδέσεις μεταξύ κοινωνικών παραγόντων βάσει μιας θεωρίας για τις υποκείμενες διαδικασίες. Σε αυτή την περίπτωση, παρατηρούμε ότι το ατομικό συμβάν (α) ακολουθείται από το συμβάν (β), και υποστηρίζουμε ότι κάτι τέτοιο είναι ανα-

τάται από την αναγωγή στην συλλογή των κριτικών απόψεων. Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει τη λήψη των κριτικών απόψεων και διαδραστική λήψη των κριτικών απόψεων. Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει τη λήψη των κριτικών απόψεων και διαδραστική λήψη των κριτικών απόψεων.

Οι παραπάνω προβλήματα αντιμετωπίζονται με κάποιες συγκεκριμένες μέθοδους. Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει τη λήψη των κριτικών απόψεων και διαδραστική λήψη των κριτικών απόψεων. Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει τη λήψη των κριτικών απόψεων και διαδραστική λήψη των κριτικών απόψεων. Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει τη λήψη των κριτικών απόψεων και διαδραστική λήψη των κριτικών απόψεων.

Η κατασκευή μιας ιστορίας που βασίζεται σε μια συλλογή κριτικών απόψεων είναι μια διαδικασία που απαιτείται να είναι ανοιχτή και διαδραστική. Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει τη λήψη των κριτικών απόψεων και διαδραστική λήψη των κριτικών απόψεων. Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει τη λήψη των κριτικών απόψεων και διαδραστική λήψη των κριτικών απόψεων.

συμβάντα και συνθήκες. Αλλά ο ισχυρισμός περί αιτιακής σύνδεσης απαιτεί επιπλέον παραπάνω από τη γνώση της χρονικής ακολουθίας των συμβάντων. Απαιτείται αναπόφευκτα μια θεωρητική ή επαγωγική βάση για τον ισχυρισμό ότι μια δεδομένη ιστορική συνθήκη επηρέασε την εμφάνιση και τον χαρακτήρα μιας μεταγενέστερης συνθήκης. Αυτό λοιπόν μας οδηγεί σε διάφορες άλλες μορφές αιτιακού συλλογισμού, ιδίως στη συγκριτική μέθοδο και στην ανάλυση συγκεκριμένων αιτιακών μηχανισμών.

Ας εξετάσουμε ένα παράδειγμα ανάλυσης κοινωνικής αιτιότητας με τη μέθοδο της μελέτης περίπτωσης, την εξήγηση της Ελίζαμπεθ Πέρι [Elizabeth Petty] για την εξέγερση των Νιάν στη βόρεια Κίνα (Παράδειγμα 2.4). Η ανάλυση της Πέρι βασίζεται σε μια λεπτομερή μελέτη ενός εκτεταμένου ιστορικού συμβάντος, μιας μείζονος αγροτικής εξέγερσης. Η Πέρι φτάνει σε μια υπόθεση για τις συνθήκες που προκάλεσαν το συμβάν: ένα σύνολο από περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνθήκες οι οποίες έδωσαν στα άτομα κίνητρο για να υποστηρίξουν οργανώσεις ληστών και επαναστατών προκειμένου να επιβιώσουν. Τέλος, η εξήγησή της εξαρτάται από τη θεωρητική ανάλυση της ατομικής λήψης αποφάσεων μέσα σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον επιλογής.

Παράδειγμα 2.4

Αγροτική εξέγερση και στρατηγικές επιβίωσης

Οι αγροτικές εξεγέρσεις ήταν ένα επαναλαμβανόμενο χαρακτηριστικό της Κίνας του 19ου αιώνα. Τι προκαλούσε άραγε αυτές τις εξεγέρσεις; Η Ελίζαμπεθ Πέρι αναλύει την εξέγερση των Νιάν η οποία συνέβη στη βόρεια Κίνα τη δεκαετία του 1850. Αφού παρουσιάζει λεπτομερώς την επισφαλή οικολογία της Βόρειας Κίνας, η Πέρι υποστηρίζει ότι η κεντρική έγνοια των αγροτών της περιοχής ήταν να βρουν και να ακολουθήσουν μια στρατηγική επιβίωσης. Η Πέρι αναγνωρίζει δύο ευρείες οικογένειες τέτοιων στρατηγικών: την αρπακτική και την προστατευτική. Οι αρπακτικές στρατηγικές περιλαμβάνουν το λαθρεμπόριο άλατος, τις μικροκλοπές και τη ληστεία. Οι προστατευτικές στρατηγικές περιλαμβάνουν κυρίως αμυντικές οργανώσεις σε επίπεδο χωριού (πολιτοφυλακές, οχυρώσεις κτλ.). Η Πέρι υποστηρίζει ότι η εξέγερση των Νιάν ήταν το ακούσιο αποτέλεσμα της διάδρασης ανάμεσα σε αυτές τις στρατηγικές: Καθώς οι συμμορίες ληστών γίνονταν πιο ελκυστικές για απεγνωσμένους αγρότες, οι επιδρομές ληστών γίνονταν πιο επικίνδυνες για τα χωριά, και η σύγκρουση ανάμεσα στις πολιτοφυλακές και στις συμμορίες ληστών κλιμακώθηκε. Τελικά, οι συμμορίες ληστών έγιναν αρκετά μεγάλες για να τραβήξουν την προσο-

Χή του κράτους, και οργανώθηκαν και οι ίδιες ώστε να αποκορυσουν τη στρα-
τιωτική επίθεση από τις δυνάμεις του κράτους. Έτσι, η Πέρι υποστηρίζει ότι η
εξέγερση των Νιάν πρέπει να γίνει κατανοητή με βάση παραγόμενες στο επί-
πεδο του αγροτικού νοικοκυριού και του χωριού, και όχι με βάση εθνικούς ή
περιφερειακούς πολιτικούς παράγοντες. Επίσης, η Πέρι δίνει ιδιαίτερη έμφα-
ση στις τοπικές συνθήκες οι οποίες εκανα ορθολογικό για τους αγρότες ως
άτομα, είτε να υποστηρίζουν τις τοπικές πολιτοφυλάκκες είτε να ενταχθούν σε
συνμορίες ληστών.

Λεδομένα: η πολιτική συμπεριφορά των αγροτών τον 19ο και τον 20ο αιώνα
στην περιοχή της Βόρειας Κίνας.

Εξηγητικό μοντέλο: η εξέγερση ήταν το αρθροιστικό αποτέλεσμα ατομικών ορ-
θολογικών στρατηγικών επιβίωσης, οι οποίες κλημάκωθηκαν σε μεγάλης κλι-
μάκας συλλογική δράση.

Πηγή: Elizabeth Perry, *Rebels and Revolutionaries in North China 1845-1945*
(1980).

Η συγγραφική μέθοδος

Μια άλλη σημαντική προσέγγιση στην αιτιακή ανάλυση είναι η συγγραφική με-
λέτη περσιτών που εσώματων ενά ούλο παρόμοια χαρακτηριστικά αρθροιστικών
με ορισμένες εμπνευστικές διαφορές. Η εξέγερση τα διαφοροποιεί από τα υπό-
φαινομενικά παρόμοια αρθροιστικά συνθήκες. Για παράδειγμα, γιατί κάποια χωριά
αποκόβουν με γαλάντερη συνοχή ή μισοστάστον λιγότερο, τον πόλεμο ή τις πηλημύρες,
ενώ σε άλλα η συνοχή ή μετώπεται; Τάραχουν γενικοί παράγοντες που εξηγούν
αυτές τις διαφορές; Μήπως οι διαφορές είναι αιτιακές από τα αρθροιστικά συκκρω-
ματα; Στο πλαίσιο της συγγραφικής μελέτης ο ερευνητής εναντιώνει
αριθμωμένους αρθροιστών στις οποίες το φαινομενολογικό του ενδιαφέρον είναι
σε διάφορους βαθμούς, και στη συνέχεια να απομολογήσει τις αιτιακές
διαδικασίες που οδηγούν σε διαφορετικά αρθροιστικά αποτελέσματα. Η εν λόγω
απαίτηση εξουχιστικής έρευνα των λεπτομερών κλάσεων περσιτών, σε συνδυα-
σμο με μια προσπαθία να διαμορφωθεί μια υπόθεση για την αιτιακή δυναμική
των περσιτών. Έτσι, οι συγγραφικές μελέτες εξετάζουν τις λεπτομερείς λ-
γών περσιτών προκειμένου να διερευνηθούν οι μηχανισμοί της αλληλεπίδρασης
των συγγραφικών μελέτων. Η συγγραφική μελέτη συλλάβει τη θεωρητική
παράθεση (τις οποίες θα εξετάσουμε παρακάτω), με το σκοπικό ότι αν ένα δε-

δομένο αποτέλεσμα είναι παρόν σε μια περίπτωση και απόν σε μια άλλη, πρέπει να υπάρχει κάποιος αιτιακός παράγοντας στην πρώτη περίπτωση, ο οποίος απουσιάζει στη δεύτερη. Και η συγκριτική μέθοδος αναζητεί ευθέως αιτιακούς μηχανισμούς μέσω των οποίων προκύπτουν διαφορετικά αποτελέσματα από δεδομένες κοινωνικές συνθήκες.

Η Θίντα Σκότσπολ [Theda Skocpol] είναι μια εξέχουσα υπέρμαχος της συγκριτικής μεθόδου στην κοινωνική επιστήμη. Η Σκότσπολ περιγράφει τη μέθοδό της με τους ακόλουθους όρους: «Η κυρίαρχη πρόθεση είναι να αναπτύξουμε, να ελέγξουμε και να εκλεπτύνουμε αιτιακές, εξηγητικές υποθέσεις για συμβάντα ή δομές που αποτελούν ουσιώδη συστατικά μακρο-ενοτήτων όπως τα κράτη-έθνη» (Skocpol 1979: 36). Η συγκριτική μέθοδος εφαρμόζεται σε έναν σχετικά μικρό αριθμό περιπτώσεων που εμπλέκουν μεγάλες κοινωνικές ενότητες, όπου εντοπίζονται τα εξηγητέα φαινόμενα. Στη συνέχεια, η μέθοδος προχωρά με την αναγνώριση ενός συνόλου από συναφείς, παρόμοιες περιπτώσεις οι οποίες περιλαμβάνουν το προς εξήγηση φαινόμενο· στην περίπτωση της Σκότσπολ, την εμφάνιση επιτυχημένων επαναστάσεων στη Γαλλία, τη Ρωσία και την Κίνα. Κατά την περιγραφή του Τσαρλς Ρέιτζιν [Charles Ragin], «Οι συγκριτιστές ενδιαφέρονται για τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ μακροκοινωνικών ενοτήτων» (Ragin 1987: 6). Ο ερευνητής προσπαθεί κατόπιν να διαπιστώσει αν υπάρχουν παρόμοιοι αιτιακοί παράγοντες οι οποίοι συμμεταβάλλονται [covary] στις διάφορες περιπτώσεις, έτσι ώστε να μπορούν να αποτελούν δυναμικές αιτίες τού προς εξέταση φαινομένου.

Ας εξετάσουμε ένα υποθετικό παράδειγμα. Ας υποθέσουμε ότι ενδιαφερόμαστε για φαινόμενα λαϊκής κοινωνικής σύγκρουσης – ταραχές, καταλήψεις, εξεγέρσεις κτλ. Χρησιμοποιώντας τη συγκριτική μέθοδο θα εντοπίζαμε διάφορες περιπτώσεις με σημαντική ιστορία τέτοιων συγκρούσεων, όπως, για παράδειγμα, το αποικιακό Βιετνάμ, τη Γαλλία του 17ου αιώνα και την Κίνα των Τσινγκ. Αρχικά, θα επιχειρούσαμε να κατανοήσουμε λεπτομερώς τις διαδικασίες κοινωνικής σύγκρουσης σε κάθε μία από αυτές τις περιπτώσεις. Στη συνέχεια, θα προσπαθούσαμε να διαπιστώσουμε αν παρουσιάζονται παρόμοια μοτίβα στις διάφορες περιπτώσεις. Ας υποθέσουμε ότι οι έντονες ταξικές συγκρούσεις αποτελούν αναγκαία και επαρκή συνθήκη για την εμφάνιση κοινωνικής σύγκρουσης. Μια συγκριτική μελέτη μπορεί να κάνει δύο πράγματα. Μπορεί να διαπιστώσει ότι έχουν συμβεί επαναστάσεις παρά την απουσία ταξικής σύγκρουσης, καταρρίπτοντας έτσι τον ισχυρισμό ότι η ταξική σύγκρουση αποτελεί αναγκαία συνθήκη για επανάσταση, και μπορεί να διαπιστώσει ότι υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες υπήρχε έντονη ταξική σύγκρουση αλλά δεν συνέβη καμία επανάσταση, καταρρίπτοντας έτσι τον ισχυρισμό ότι η ταξική σύγκρουση αποτελεί επαρκή συνθήκη.

Εστω ότι ανακαλύπτουμε πως η ταξική σύγκρουση ήταν παρούσα σε όλες τις βετικές περιπτώσεις και απόβρα σε όλες τις αφητικές, δηλαδή, ότι η ταξική σύγκρουση συµµεταβάλλεται ακριβώς με την επανάσταση (κάτι που στην πραγµατικότητα δεν ισχύει). Αποδεικνύεται αυτό άραγε ότι η ταξική σύγκρουση είναι αναγκαία και επαρκής συνθήκη για να ξεσπάσει επανάσταση; Όχι, για δύο λόγους. Πρώτον, είναι δυνατό η συµµεταβάληση να είναι τυχαία ή τεχνική. Κάθε φορά που περιορίζοµαστε στην εξέταση ενός μικρού αριθµού περιπτώσεων, είναι πάντα δυνατό η συµµεταβάληση να οφείλεται σε τυχαία συµβάνα. Και, δεύτερον, έχουµε το γνωστό πρόβληµα της παραστατικής συσχέτισης. Τοσο η ταξική σύγκρουση όσο και η επιτυχημένη επανάσταση η οποία συµβαίνει παρὰλυστα αποτελέσµατα κάποιου πρώτου παρόλου. Για να αποκλείσουµε αυτά τα ενδεχόµενα, πρέπει να κατασκευάσουµε μια θεωρία για τον μηχανισµό που συνδέει αιτία και αποτέλεσμα, για τον όρο που ακολούθει το *εξηγητό* ώστε να επιφέρει το *εξηγητό*.

Η ανάληψη της Θίνα Ζκότοπα για τις αιτιακές συνθήκες επιτυχηµένων επαναστάσεων αντιστοιχεί µεταξύ άλλων στην επανάσταση της Ζκότοπα (Παράδειγμα 2.5). Η ανάληψη της Ζκότοπα αντιστοιχεί στην ανάληψη των αιτιών για το ξεσπάσµα επανάστασης, η κοινωνική αναταραχή δεν µπορεί να αποταί την άµεση αιτία για το ξεσπάσµα επανάστασης, αργότερα κοινωνίες, εποµένως, υποδεικνύει η Ζκότοπα, η κοινωνική αναταραχή δεν µπορεί να αποταί την άµεση αιτία για το ξεσπάσµα επανάστασης, αλλά µόνο ότι δεν αποταί επαρκή συνθήκη. Ζηµειώστε, ωστόσο, ότι το παρὰ του να επιβώνει παρὰ τη ταξική αντίθεση. Ζηµειώστε, ωστόσο, ότι το παρὰ του να επιβώνει παρὰ τη ταξική αντίθεση, η κοινωνική ένταση δεν αποταί αιτιακό παράλογο για το ξεσπάσµα επανάστασης, αλλά µόνο ότι δεν αποταί επαρκή συνθήκη. Ζηµειώστε, ωστόσο, ότι το παρὰ του να επιβώνει παρὰ τη ταξική αντίθεση, η κοινωνική ένταση δεν αποταί επαρκή συνθήκη για να ξεσπάσει επανάσταση και, όταν βιώνεται σε μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από ένα αδύναµο κράτος, η επανάσταση είναι το επακόλουθο.

Παράδειγμα 2.5

Δομή του κράτους και επανάσταση

Τι εξηγεί την επιτυχία των επαναστάσεων σε έναν μικρό αριθµό περιπτώσεων και την αποτυχία των επαναστάσεων κινήσεων σε πολλές άλλες περιπτώσεις; Για

απαντήσει στο παραπάνω ερώτημα, η Θίντα Σκότσπολ παρέχει μια συγκριτική ανάλυση των αιτιών της επανάστασης στην Κίνα, τη Γαλλία και τη Ρωσία. Η Σκότσπολ υποστηρίζει μια σύνθετη αιτιακή υπόθεση: ότι η αναταραχή στους αγρότες είναι αναγκαία αλλά όχι επαρκής συνθήκη για κοινωνική επανάσταση στις προβιομηχανικές κοινωνίες, ότι αυτού του είδους η αναταραχή φαίνεται να υπάρχει σχεδόν παντού, και ότι η κρίσιμη μεταβλητή που καθορίζει το κατά πόσον θα ξεσπάσει επανάσταση είναι η κατάσταση της κρατικής δομής. Επομένως, η αιτιακή της εξήγηση εστιάζει στη διοικητική ικανότητα και στην αποτελεσματικότητα του κράτους. Η Σκότσπολ υποστηρίζει ότι οι τρεις επαναστάσεις που μελέτησε έδειξαν όλες το ίδιο μοτίβο: Κράτη που ανήκαν στο παλαιό καθεστώς αντιμετώπισαν διεθνείς κρίσεις που δεν μπορούσαν να διαχειριστούν, και σε αυτές τις συνθήκες ξέσπασαν ενδημικές ταξικές συγκρούσεις τις οποίες οι κατασταλτικές και πολιτικές δυνάμεις του κράτους δεν ήταν ικανές να εξαλείψουν. Η Σκότσπολ γράφει, «Υποστήριξα ότι (1) οι κρατικές οργανώσεις είναι ευάλωτες σε διοικητική και στρατιωτική κατάρρευση όταν δεχτούν εντεινόμενες πιέσεις από περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες στο εξωτερικό, και (2) οι αγροτικές κοινωνικοπολιτικές δομές που διευκόλυναν τις εκτεταμένες αγροτικές εξεγέρσεις ενάντια στους γαιοκτήμονες ήταν, μαζί, οι επαρκείς διακριτές αιτίες για τις κοινωνικές-επαναστατικές καταστάσεις που ξεκίνησαν στη Γαλλία το 1789, τη Ρωσία το 1917 και την Κίνα το 1911». (Skocpol 1979: 154). Στο πλαίσιο αυτής της εξήγησης, οι κρίσιμοι παράγοντες που καθόρισαν το κατά πόσον θα ξεσπούσε επανάσταση ήταν η δομή του κράτους και η κοινωνική και πολιτική οργάνωση της ζωής σε τοπικό επίπεδο.

Δεδομένα: συγκριτική μελέτη των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συνθηκών που προηγήθηκαν της Γαλλικής, της Ρωσικής και της Κινεζικής επανάστασης.

Εξηγητικό μοντέλο: ένα μοντέλο δομιστικής αιτιότητας, σύμφωνα με το οποίο οι μεταβολές στις πολιτικές δομές διαφόρων κοινωνιών εξηγούν την επιτυχία ή την αποτυχία των επαναστάσεων σε αυτές τις κοινωνίες.

Πηγή: Theda Skocpol, *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia, and China* (1979).

Ας εξετάσουμε ένα δεύτερο παράδειγμα συγκριτικής ανάλυσης: την ανάλυση του Άτουλ Κόλι [Atul Kohli] για την πολιτική των μεταρρυθμίσεων για τη φτώχεια στην Ινδία (Παράδειγμα 2.6). Η ανάλυση του Κόλι ξεκινάει με τον προσδι-

ορισμό του προς εξήγηση παράγοντα στις διάφορες περιπτώσεις, την ύπαρξη και αποτελεσματικότητα προγραμμάτων για τη μείωση της φτώχειας. Ο Κόλι προσπαθεί κατόπιν να προσδιορίσει τα χαρακτηριστικά των κοινοτικών και πολιτικών θεσμών που συμπηταβάλλονται με τον συγκεκριμένο παράγοντα και αντιπροσωπεύουν εν λόγω τους κύριους αιτιακούς μηχανισμούς που εξηγούν τις διαφορές αναφορικά με τον εν λόγω παράγοντα. Η εξήγηση του προϋποθέτει μια εξειδίκευση του αιτιακού πεδίου, δηλαδή, των παραγόντων που αποτελούν δυναμικές αιτιακές μεταβλητές πριν από την έρευνα. (Ετσι, για παράδειγμα, ο Κόλι δεν εξετάζει την εθνοτική σύνθεση ως δυναμική αιτιακή μεταβλητή.) Τέλος, υποστηρίζει ότι υπάρχει ένας σύνθετος πολλαπλός παράγοντας που η παρουσία ή η απουσία του συμπηταβάλλεται κατά τον προβλεπόμενο τρόπο με την ύπαρξη και την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων για την καταπολέμηση της φτώχειας - η πολλαπλή ιδεολογία και η ικανότητα του καθεστώτος που βρίσκεται στην εξουσία. Ο Κόλι συμπληρώνει ότι ο συγκεκριμένος παράγοντας αποτελείται την κύρια αιτιακή μεταβλητή για τα διαφορετικά αποτελέσματα. Πρέπει να σημειώσουμε ότι το επιχείρημα του Κόλι αναπτύσσεται τόσο επαγωγικά όσο και παραγωγικά.

Παράδειγμα 2.6

Μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας στην Ινδία

Ο Άουαλ Κόλι σημειώνει ότι η κατάσταση των φτωχών στην Ινδία ελάχιστα έχει αλλάξει από την Ανεξαρτησία του 1947, παρά τον σεβαστό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης την ίδια περίοδο. Ωστόσο, κάποια ομόσηνα κέρδη στην Ινδία τα κατάφεραν καθύπερθε από άλλα ως προς την ανακανομήση από τη φτώχεια. Ποιοί είναι οι κοινωνικοί και πολιτικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ευημερία των φτωχών κατά τη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης στον Τρίτο Κόσμο; Ο Κόλι επιχειρεί μια συγκριτική μελέτη των οικονομικών πολιτικών σε τρία ομόσηνα ινδικά κέρδη (Δυτική Βεγγάλη, Καρνάτακα και Ουτάρ Πραντές). Βρίσκει ότι η ευημερία των φτωχών δεν συσχετίζεται με τη συνολική ευημερία ενός ομόσηνου κράτους. Αντιθέτως, η κρίσιμη μεταβλητή είναι ο τύπος του καθεστώτος στην εξουσία κατά τη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης. Καθεστώτα που έχουν σχηματιστεί από ισχυρά, ικανά πολιτικά κόμματα της αριστεράς επιτυγχάνουν να στρέψουν τη διαδικασία της ανάπτυξης προς τη μείωση της φτώχειας, ενώ αδύναμα καθεστώτα, καθώς και αυτά που κυριαρχούνται από τους ελίτ, έχουν φτωχότερα αποτελέσματα. Το Κομμουνιστικό Κόμμα, Μαρξιστικό (ΚΚΜ) στη Δυτική

«φυσιοκρατία» [naturalism] (Thomas 1979, McIntyre 1996): την παραδοχή ότι η φύση διέπεται από νόμους, το αίτημα για ενοποίηση υπό μία ενιαία συνολική θεωρία, και το αίτημα για συστηματοποίηση και πρόβλεψη, αίτημα το οποίο αποδεικνύεται ανέφικτο για τα κοινωνικά φαινόμενα.

Οι κοινωνικές επιστήμες σήμερα περικλείουν ένα πολύ ευρύτερο πεδίο και έχουν επεκταθεί σε έναν αριθμό από βασικούς κλάδους οι οποίοι περιλαμβάνουν τα οικονομικά, την κοινωνιολογία, την πολιτική επιστήμη και την ανθρωπολογία. Κάθε κλάδος υποδιαιρείται περαιτέρω σε ένα διαφοροποιημένο σύνολο από μεθόδους και θεωρίες, και κάθε μία από αυτές εμπνέει ξεχωριστές προσεγγίσεις στη μελέτη των κοινωνικών φαινομένων. Μεταξύ των βασικών κλάδων υπάρχουν διεπιστημονικές διασυνδέσεις – για παράδειγμα, η εθνογραφική κοινωνιολογία, η πολιτική οικονομία –, καθώς και νέα διεπιστημονικά σχήματα τα οποία αντλούν από μεθόδους και θέματα που ανήκουν σε βασικούς κλάδους αλλά συνδυάζονται διαφορετικά – για παράδειγμα, οι ασιατικές σπουδές, οι γυναικείες σπουδές, οι σπουδές φύλου, οι σπουδές στην παγκοσμιοποίηση. (Ο ίδιος ο ορισμός των κλάδων αποτελεί και αυτός ένα αντικείμενο το οποίο δεν έχει μελετηθεί επαρκώς στη φιλοσοφία της κοινωνικής επιστήμης. Αρκετοί κοινωνιολόγοι έχουν διατυπώσει οξυδερκείς αναλύσεις για τη λογική και την ανάπτυξη των κλάδων της κοινωνιολογίας (Zald 1992, 1995· Abbott 1999, 2001).) Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι κλάδοι των κοινωνικών επιστημών ορίζονται και διαφοροποιούνται ανάλογα με το θέμα, τη μέθοδο και τη θεωρία. Κάθε μία από τις παραπάνω κατηγορίες περιλαμβάνει ειδικές και διαφοροποιητικές παραδοχές για τον τρόπο με τον οποίο ο κοινωνιολόγος ή ο οικονομολόγος θα διερευνήσει και θα εξηγήσει ένα σύνολο κοινωνικών φαινομένων.

Πρέπει να τονίσουμε ότι οι κοινωνικές επιστήμες είναι σήμερα «έργα εν προόδω». Δεν έχουμε καμία βάση για να θεωρήσουμε ότι έχουμε βρει τους καλύτερους τρόπους προκειμένου να αναλύουμε τα κεντρικά προβλήματα της κοινωνικής ζωής σε τομείς μελέτης· ότι έχουμε βρει τους καλύτερους τρόπους για να ερευνούμε τις κοινωνικές διαδικασίες· ή ότι έχουμε βρει τις καλύτερες θεωρίες και εξηγητικές ιδέες οι οποίες θα δομήσουν μια βάση για την καλύτερη κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων. Επομένως, ο ορισμός των «βασικών» κλάδων και των κύριων μεθόδων πρέπει να γίνει κατανοητός με έναν πολύ προσωρινό τρόπο. Ελπίζουμε ότι θα έχουμε μια καλύτερη κοινωνιολογία, καλύτερη πολιτική επιστήμη ή οικονομικά στο μέλλον. Και ο καταμερισμός εργασίας μεταξύ των ειδικών κλάδων πρέπει να εκληφθεί ως πρόσκαιρος και μεταβαλλόμενος.

Ας εξετάσουμε έναν συγκεκριμένο κλάδο, την κοινωνιολογία. Θα μπορούσαμε να αναλύσουμε το ερευνητικό έργο της κοινωνιολογίας σε διάφορους συστατικούς τύπους διανοητικής εργασίας. Πρώτον, η κοινωνιολογία περιλαμ-

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ»;

Οι κοινωνικές επιστήμες είναι σε μεγάλο βαθμό προϊόν του 19ου αιώνα, και μάλλον του ευρωπαϊκού 19ου αιώνα. Εμπνεόμενοι από τις επιτυχίες των φυσικών επιστημών, ιδίως της χημείας, της φυσικής και της βιολογίας, στοχεύατε όπως ο Κοπνί, ο Μία και ο Μαρξ έθεσαν ως στόχο να διατυπώσουν μια «επιστήμη κοινωνικής» θεωρίας της κοινωνίας. Στην πραγματικότητα υπήρχαν διάφοροι στόχοι: η αστυνότητα, βασισμένη σε γελογονότα μελέτη κοινωνικών αιτιολογιών, η εξέλιξη των κοινωνικών αποτελεσμάτων και η κατανόηση των κοινωνικών διαδικασιών, η οποία θα επέτρεπε πιο αποτελεσματικές παρεμβάσεις (πολιτικές, μεταρρυθμίσεις, επανακατασκευές) για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Οι παραπάνω στόχοι υπολογιζόνταν διότι οι επιστήμες αυτές: την αστυνότητα επέτρεπε, την εξέλιξη, καθώς και μια βία από τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών ομάδων, τα οποία στήκαν από τα χαρακτηριστικά ακατάλληλα για τη μελέτη του κοινωνικού κόσμου. Πρόκειται για τα χαρακτηριστικά στα οποία μπορούμε να αναφερθούμε με τον όρο

Ιδού λοιπόν μια πολύ ελαστική περιγραφή μιας εθιμικής επιστήμης για την κοινωνική επιστήμη: Υπάρχουν επιστημολογικά θέματα σχετικά με την επιστήμη της κοινωνικής συμπεριφοράς, τις διαδικασίες και τα αποτελέσματα επηρεάζουν την κοινωνική συμπεριφορά, και τα αποτελέσματα επηρεάζουν τον κοινωνικό κόσμο. Και δεν έχουμε λόγο να προσδοκούμε ενοποιημένους γενικούς κανόνες που να τα κοινωνικά φαινόμενα, γεγονός που μας υποδεικνύει να προτιμούμε τις θεωρίες μέσης κλίμακας.

Πολυάριθμες συνιστά ένα βαθύτατα απαιτητικό έργο. Φόρων το μέγεθος της επιστήμης με στόχο την κατανόηση και εξήγηση αυτών της ανόητο φάσμα από αιτία, κίνηση και επιρροές. Επομένως η κατασκευή δια-ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά και οι κοινωνικές διαδικασίες υπόκεινται σε ένα κοινωνικό κόσμο προερχεται από τη φύση της κοινωνικής δράσης. Είναι φανερό ότι οι κοινωνολογοί να μας εκπλήσσουν. Αυτή η ελαστική προβλεψιμότητα στον κοινωνικό, συμπαχίες, προσπαθήστε για την αντιμετώπιση της υπερθερμότητας της (της) οι διάφορες μεταβολές στην πορεία σκόνη των κοινωνικών διαδικασιών (πρό-βασίζονται στην κοινωνική θεωρία έχουν απροσδόκητες συνέπειες, και ωνικές προβλέψεις είναι διάβητα αναζήτιστες. Οι δημόσιες πολιτικές που

γία; Υποστηρίζω ότι η «θεωρία» λειτουργεί με δύο τρόπους στην κοινωνιολογία, και ότι ο κάθε τρόπος διαφέρει από τη χρήση της θεωρίας στις φυσικές επιστήμες. Πρώτον, υπάρχει η «μεγάλη» θεωρία, ο καπιταλισμός, η κοινωνική συνοχή, ο σχηματισμός του κράτους. Αυτές τις έννοιες πρέπει να τις κατανοήσουμε ως έννοιες οι οποίες αρθρώνουν ένα οργανωτικό νοητικό πλαίσιο εντός του οποίου οργανώνονται πολλές από τις εμπειρικές λεπτομέρειες και τα χαρακτηριστικά ενός δεδομένου πεδίου κοινωνικών φαινομένων. Αυτό είναι ανάλογο της βεμπεριανής έννοιας του «ιδεότυπου» (Weber και Shils 1949). Η δεύτερη χρήση είναι ό,τι ο Μέρτον [Merton] αποκαλεί «θεωρίες μέσης κλίμακας» [theories of the middle range] (Merton 1967) και που πιστεύω ότι μπορεί να παραφραστεί ως ανάλυση ενός συγκεκριμένου κοινωνικού αιτιακού μηχανισμού. Η θεωρία του λαθρεπιβατισμού, της χαρισματικής ηγεσίας ή της επίπεδης οργάνωσης παρουσιάζουν ένα κοινωνικό πλαίσιο και έναν χαρακτηριστικό κοινωνικό μηχανισμό ο οποίος μπορεί να λειτουργήσει στο συγκεκριμένο πλαίσιο. Όταν εξηγούμε τη χαμηλή παραγωγικότητα της κολεκτιβοποιημένης γεωργίας ως αποτέλεσμα του «λαθρεπιβατισμού» ή του «παρασιτισμού», υπογραμμίζουμε τα χαρακτηριστικά της ατομικής λήψης αποφάσεων και του πλαισίου επίβλεψης που οδηγούν σε χαμηλά επίπεδα παραγωγικότητας από την πλευρά των εργαζομένων.

Αυτό που κανένα από τα παραπάνω παραδείγματα δεν παρέχει – και που πιστεύω ότι δεν μπορούν να παράσχουν οι κοινωνικές επιστήμες – είναι μια θεωρία η οποία να μπορεί να λειτουργήσει ως το ενοποιητικό, παραγωγικά [deductively] αρθρωμένο θεμέλιο για κάθε εξήγηση σε ένα δεδομένο πεδίο. Ενώ η ηλεκτρομαγνητική θεωρία του Μάξγουελ [Maxwell] ήταν σε θέση να εξηγήσει παραγωγικά ένα ευρύ φάσμα φυσικών φαινομένων, παρόμοιες περιεκτικές θεωρίες δεν υφίστανται στις κοινωνικές επιστήμες. Και αυτό είναι εύκολα κατανοητό, με δεδομένη την πολλαπλότητα των κινήτρων, των δομών, των θεσμών και των νοοτροπιών μέσω των οποίων προκύπτει ένα δεδομένο κοινωνικό φαινόμενο. Απαξ και εξετάσουμε προσεκτικά την οντολογία των κοινωνικών φαινομένων, βλέπουμε ότι αναδύονται μείζονες και ορατοί περιορισμοί στον βαθμό συστηματικότητας, διασύνδεσης και καθορισμού που θα ήταν αναμενόμενα από τα κοινωνικά φαινόμενα. Ο κοινωνικός κόσμος είναι σε μεγάλο βαθμό ενδεχομενικός [contingent], αποτελεί προϊόν πολλών ανεξάρτητων δρώντων υποκειμένων. Επομένως, ο βαθμός συστηματικών παραλλαγών μεταξύ των κοινωνικών φαινομένων είναι αναμενόμενο να μην είναι ισχυρός.

Επομένως, η κοινωνιολογία αποτελείται από την περιγραφική έρευνα, από την αναζήτηση κοινωνικών μηχανισμών οι οποίοι θα εξηγούσαν τα εμπειρικά ευρήματα, και από τη διατύπωση θεωριών μέσης κλίμακας οι οποίες θα μπορούσαν να δομήσουν μια βάση για την καλύτερη κατανόηση των αιτιών που

θι [McCarthy] για την κινητοποίηση πόρων. Τι είναι η θεωρία στην κοινωνιολο-
 Τζαν [Charles Tilly] για τον σχηματισμό του κράτους, οι Ζαλντ [Zald] και Μακάρ-
 σε μια θεωρία για τον καταλιτισμό, ο Βέιμπερ για τη γρηγοράτεια, ο Τσαρλς
 Τρίτον, υπάρχει η διάσταση του σχηματισμού «θεωριών». Ο Μαρξ διατύπω-
 χουν μια βάση για την εξέλιξη των κοινωνικών φαινομένων.
 υποθέσεις για κοινωνικούς αιτιατικούς μηχανισμούς. Επομένως, οι θεωρίες παρέ-
 ανεπαρκείς υπηρεσίες στους αγρότες (Bates 1981). Οι κοινωνικές θεωρίες είναι
 οι κυβερνήσεις, σε χώρες που βασίζονται στις τριτοκοινωνικές, παρέχουν
 σου να ανακαλύψουμε ή να υποθέσουμε τους μηχανισμούς μέσω των οποίων
 και περιγράφεται η συμπεριφορά. Με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να προσπαθή-
 προσπαθήσουμε να ανακαλύψουμε τις διαδικασίες με τις οποίες διαμορφώνεται
 κοινωνικοί αιτιατικοί μηχανισμοί, μπορούμε να στραφούμε στα επηρεάζοντάς
 κοινωνικών μηχανισμών. Άρα και έχουμε μια γενική ιδέα για το πώς έχουν οι
 σε για κάποια κοινωνικά αποτελέσματα ως αιτιακές συνδέσεις προτεινόμενων
 λειών σε ορισμένες περιόδους; Η κοινωνιολογία μπορεί να διατυπώσει εζηγί-
 μεριφορές γεννητικές; Τι εζηγίει την ταχέα μελέτη των πό-
 η «δημογραφική μετάβαση» από συμπεριφορές υψηλής γεννητικότητας σε
 κυκλικές μεταβλητές κοινωνικών ομάδων; Ποιες είναι οι αιτίες των όρων
 και μηχανισμών. Ποιες είναι οι συνθήκες ή οι διαδικασίες που προκαλούν διά-
 Δεύτερον, η κοινωνιολογία περιλαμβάνει την ανακάλυψη κοινωνικών αιτιών
 αιτιακές σχέσεις ανάμεσα στα καταρτιζόμενα χαρακτηριστικά.
 διατήρησης ή στην υγεία. Και τέτοια μοτίβα μας παρακαλούν να ανακαλύψουμε
 ριφορά ή στα κοινωνικά αποτελέσματα – για παράδειγμα, στους τρόπους εν-
 περιγραφική έρευνα μπορεί μερικές φορές να αποκαλύψει μοτίβα στη συμπε-
 τη μπορεί να συνδεθούν με τις διακυμάνσεις μιας άλλης μεταβλητής. Έτσι, η
 την άλλη εντός ενός δεδομένου πλαισίου. Οι διακυμάνσεις σε μεταβλη-
 σε διαφορετικές ομάδες. Οι ιδιότητες μπορεί να συσχετιστούν με τη
 αυτοκτονίας στους προτεσταντές (Ντρκέι), ή τα ποσοστά χαμηλότερη διαβητι-
 τητα ενός χαρακτήρητικού σε μια ομάδα, όπως, για παράδειγμα, τα ποσοστά
 ευρήματα συχνα χαμηλότερα στον πληθυσμό εκκλιση των ασθενών με τη συλ-
 ριγραφία της μέτρησης κοινωνικών μοτίβων και θεμάτων. Τα περιγραφικά
 γάλης και της περιγραφικής είναι επίσης επισημάνσεις, συμπεριλαμβανομένης της πε-
 και η μικρο-κοινωνιολογία στο πνεύμα της ζήλοχης του Ζικαγόου. Άλλα και η με-
 λων. Παράδειγμα είναι η περιγραφική έρευνα που αποκαλύπτει την επε-
 λογίας περιλαμβάνει την ανάλυση της επεξεργασίας των κοινωνικών φαινομέ-
 ουμε τα δεδομένα σε ένα συγκεκριμένο πεδίο. Αυτή η περιγραφή της κοινωνι-
 από να σχεδιαστούμε αστην έρευνή μας απόπειρες με στόχο να εζακρίβω-
 βάνει την περιγραφή. Τα κοινωνικά φαινόμενα είναι παρατηρήσιμα, και είναι

νους συμπεριφορά· αστικοποίηση· κοινωνικά κινήματα και συλλογική δράση· λειτουργία των νομοθετικών σωμάτων· συμπεριφορά των ψηφοφόρων· συμπεριφορά των καταναλωτών κ.ο.κ. Είναι αρκετά σαφές ότι δεν χρειάζεται να διαθέτει κανείς έναν συνολικό ορισμό όλων των κοινωνικών φαινομένων για να προσδιορίσει ένα πεδίο για ανάλυση και περιγραφή.

Ορισμένοι θεωρητικοί των κοινωνικών επιστημών έχουν πραγματευτεί τις κοινωνικές κατασκευές ως ενοποιημένες μακρο-οντότητες με τις δικές τους αιτιακές δυνάμεις. Οι δομιστικές θεωρίες υποστηρίζουν πράγματα όπως «ο καπιταλισμός κάνει τους ανθρώπους να αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στην κατανάλωση απ' ό,τι στον χρόνο που περνούν με την οικογένεια», ή «η δημοκρατία οδηγεί στην κοινωνική συνοχή». Παρομοίως, κάποιοι θεωρητικοί έχουν ισχυριστεί ότι τα ηθικά συστήματα και οι πολιτισμοί είναι αιτίες για χαρακτηριστικά μοτίβα συμπεριφοράς – για παράδειγμα, «οι κομφουκιανές κοινωνίες δημιουργούν συνεκτικές οικογένειες». Κάθε ένας από αυτούς τους ισχυρισμούς τοποθετεί μια μεγάλης κλίμακας κοινωνική οντότητα σε ρόλο αιτιακού παράγοντα. Μια παραλλαγή αυτής της οντολογίας είναι η ιδέα της «θεωρίας συστημάτων», η οποία πραγματεύεται τις κοινωνικές οντότητες ως διασυνδεδεμένα και αυτορυθμιζόμενα συστήματα.

Υπάρχει άραγε συνοχή σε αυτή την προσέγγιση; Μπορούν οι μεγάλης κλίμακας δομές και τα αξιακά συστήματα να έχουν αιτιακή επίδραση; Το πρόβλημα εδώ είναι ότι ισχυρισμοί όπως οι παραπάνω μοιάζουν πολύ με την ιδέα της «δράσης από απόσταση». Οδηγούμαστε λοιπόν στο ερώτημα που αφορά τον τρόπο με τον οποίο ο καπιταλισμός, η δημοκρατία ή ο κομφουκιανισμός επηρεάζουν τα κοινωνικά αποτελέσματα. Με άλλα λόγια, θέλουμε να γνωρίζουμε κάτι για τους χαμηλότερου επιπέδου μηχανισμούς, μέσω των οποίων μεγάλης κλίμακας κοινωνικά γεγονότα έχουν αντίκτυπο στη συμπεριφορά, προκαλώντας έτσι αλλαγή στα κοινωνικά αποτελέσματα. Θέλουμε να γνωρίζουμε κάτι για τα «μικροθεμέλια» της κοινωνικής αιτιότητας.

Ένα σημείο εδώ, το οποίο ωστόσο συχνά παραβλέπεται ή αποκηρύσσεται, είναι προφανές. Οι κοινωνικές συμπεριφορές έχουν ως φορείς τα άτομα, και τα άτομα επηρεάζονται μόνο από παράγοντες που επενεργούν άμεσα επάνω τους (στο παρόν ή στο παρελθόν). Σκεφτείτε τη διαδικασία με την οποία ένας ψηφοφόρος αποφασίζει να υποστηρίξει έναν συγκεκριμένο υποψήφιο. Το συγκεκριμένο πρόσωπο έχει διαμορφώσει μια συγκεκριμένη προσωπικότητα – μια συγκεκριμένη οικογένεια, μια συγκεκριμένη πόλη, μια ορισμένη εργασιακή ιστορία και εκπαίδευση. Επομένως, η τρέχουσα πολιτική ταυτότητα και οι τρέχουσες αξίες του είναι αποτελέσματα μιας ακολουθίας άμεσων επιρροών. Και τη δεδομένη στιγμή, το εν λόγω κοινωνικά κατασκευασμένο άτομο εκτίθεται σε ένα άλλο σύνολο άμεσων επιρροών που σχετίζονται με τον προεκλο-

λειτουργία γκάμα φαρισμάτων: σύγκριση κοινωνικών τύπων. έγκληση και αποκα-
-λία από τύπους κοινωνικών φαρισμάτων προς μέλη. Αν σκοπεύει την ακο-
-εργών τους; Οι κοινωνικοί επιστήμονες έχουν μέλη για μέλη ποι-
Πώς έχουν ορισμένοι κοινωνικοί επιστήμονες τη φύση του αντικείμενου των

μπερτ [M. Gilbert] (1989).)

της πρώτης συβόλης είναι εκείνες των Γουλντ [Gould] (1978) και Μ. Ικλ-
-ποια από τα εργατήματα της κοινωνικής οντολογίας (Hacking 1999, 2002). Επί-
-ονομασία. (Ο Ιαν Χάκινγκ [Jan Hacking] έχει παρατήσει σημαντικό έργο για κά-
-είναι να επιστρέψουν στα πιο βασικά εργατήματα για τη φύση των κοινωνικών
Επιμέλως, μια σημαντική συβόλη των ιδιοσώφων της κοινωνικής επιστήμης
-ωνική επιστήμη απαιτεί και εβόστον σκέψη ως προς τη φύση του κοινωνικού.
-ση στο ζήτημα της κοινωνικής οντολογίας. Όπως, η εβόστον θεωρία στην κοι-
-τα κοινωνικά φαρισμάτα; Οι ιδιοσώφες δεν έχουν δώσει την απαραίτητη έμφα-
-Οι κοινωνικές επιστήμες μέλονται «κοινωνικά φαρισμάτα» Τι είναι όμως

για τον προς μέλη πεδίου.

σο, είναι ίσως ακόμα πιο σημαντικό να στοχαστούμε προσεκτικά την οντολο-
-προσοχή τους κυρίως στην επιστημολογία της επιστημολογίας έρευνας. Στο-
-Η οντολογία είναι η μέλη του τι υπάρχει. Οι ιδιοσώφες έχουν αφιερώσει την

ΠΩΣ ΟΡΙΖΟΜΕ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ;

Discipline: Chicago Sociology at One Hundred (Abbott 1999).)
δωξη. Αυτή ήταν η περίοδος της ζήσης του Σικάγου. Βλ. *Department and*
-αζίες του κλάδου βρίσκονταν στη μέγιστη συμφωνία με την παραπάνω επι-
-μια περίοδος στην ιστορία της κοινωνιολογίας κατά την οποία οι επιστημικές
-κή ενοποίηση του κοινωνικού εργατήματος. (Αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξε
-να. Η επιδίωξη για μια γενική θεωρία η οποία θα καταδεικνύει τη συστηματι-
-εμπειρικά πεθαρχημένα, θεωρητικά εκλεκτικά και συστηματικά περιοριμέ-
-Τα αποτελέσματα μιας επιστήμης με τα παραπάνω συστατικά θα είναι

τικούς ισχυρισμούς των συναδέλφων τους.

-έχουν τον καθήκον να ελέγξουν και να διερυνούν τους εμπειρικούς και θεωρη-
-δο των δεδομένων. Οι επεννήτες στους διάφορους κλάδους και υπό-κλάδους
-τηας. Η κοινωνική έρευνα και η εξέλιξη της παραπάνω αρκετά κοντά στο επιπε-
-αξιολόγηση από μεθόδους ειδικούς, η αξιολόγηση της ακαδημαϊκής ποιότη-
-γυδότηας της κοινωνικής επιστημολογίας γλώσης: τα ακαδημαϊκά περιοδικά, η
-θεσμοί του κλάδου προσφέρουν βάρη για να εκτιμηθεί η ορθολογική έμφε-
-έχουν έτσι αναγνωρισθεί. Τέλος, το επιστημικό περιβάλλον που παρέχουν οι

- Τα κοινωνικά φαινόμενα τα δημιουργούν οι άνθρωποι (σκόπιμα, εμπρόθετα [intentionally] ή εν αγνοία τους).
- Η συμπεριφορά των ανθρώπων είναι αποτέλεσμα των κοινωνικά κατασκευασμένων πεποιθήσεων τους, αξιών, στόχων, στάσεων, τρόπων συλλογισμού, αισθημάτων κτλ.
- Υπάρχει μια ευρύτατη ορατή ποικιλομορφία στους κοινωνικούς θεσμούς και στην οργάνωση στον χώρο και στον χρόνο (μακρά διάρκεια και βραχεία διάρκεια), καθώς και μεταξύ πολιτισμών.
- οι κοινωνικοί θεσμοί, οι οργανώσεις και οι δομές έχουν έναν βαθμό παρατηρήσιμης σταθερότητας διαμέσου των γενεών και των ανθρώπινων ομάδων που τους απαρτίζουν.
- Υπάρχουν κοινωνικά αίτια και είναι συνήθη, παρατηρήσιμα και κοινά. Αποτελούν παραλλαγές του πλέγματος δρώντα-δομής [agent-structure nexus].

Αυτές οι αρχικές «οντολογικές» παρατηρήσεις θα μας είχαν οδηγήσει σε ένα πλαίσιο προσδοκιών για το κοινωνικό και για τα πιθανά αποτελέσματα της κοινωνικής επιστημονικής έρευνας:

- Ενδεχομενικότητα των κοινωνικών αποτελεσμάτων·
- Μεταβολές της κοινωνικής τροχιάς [social trajectory]·
- Πλαστικότητα των κοινωνικών θεσμών·
- Ετερογένεια στις περιπτώσεις [instances] ενός «τύπου» κοινωνικής οντότητας·
- Ανυπαρξία «νόμων κίνησης» [laws of motion] για την ανάπτυξη ή τον εκσυγχρονισμό.

Επίσης θα μπορούσαμε να είχαμε θέσει διάφορους ερευνητικούς στόχους για τις κοινωνικές επιστήμες:

- να έχουμε επίγνωση της ποικιλομορφίας και της πλαστικότητας με τον ίδιο τρόπο που είμαστε προσηλωμένοι στην ανακάλυψη κοινωνικών κανονικοτήτων·
- να μελετάμε την ανθρώπινη συμπεριφορά, τα κίνητρα και τις πράξεις – δείχνοντας (και πάλι) ευαισθησία στην ποικιλομορφία, και χωρίς την παραδοχή ότι υπάρχει μια υπέρτατη ανθρώπινη φύση ή ένας κυρίαρχος τρόπος συμπεριφοράς·
- να μελετάμε λεπτομερώς πώς λειτουργούν διάφοροι θεσμοί σε διαφορε-

τους πράξεις και στις πράξεις των άλλων. Επομένως, οι κοινωνικές επιστήμες (ή οι επιστήμες του ανθρώπου) πρέπει να είναι ερμηνευτικές: οι ερευνητές πρέπει να αφιερώνουν την προσοχή τους στην ερμηνεία του νοήματος των κοινωνικών πράξεων. (Σε αυτή την παράδοση έχουν συμβάλει σημαντικά οι (Dilthey 1989), (Weber 1949), (Ricoeur 1976) και (Gadamer 1977). Βλ. (Sherratt 2006) για μια πολύ καλή πραγμάτευση της ερμηνευτικής φιλοσοφίας της κοινωνικής επιστήμης.)

Η παράδοση της ερμηνείας και της ιστορικής επιστήμης απέρριψε την ιδέα ότι οι ανθρώπινες υποθέσεις διέπονται από ένα σύνολο «φυσικών» νόμων, και επιδίωξε αντ' αυτής να διατυπώσει μια ερμηνευτική κατανόηση των πράξεων και των νοημάτων που δημιουργούν ιστορικά και πολιτισμικά εντοπισμένοι δρώντες. Ο Βίλχελμ Βίντελμπαντ [Wilhelm Windelband] επιχείρησε να κάνει μια σαφή διάκριση ανάμεσα στους νομοθετικούς στόχους των φυσικών επιστημών (γενικεύσεις, αφαίρεση και καθολικοί ισχυρισμοί) και στους ιδεογραφικούς στόχους των ιστορικών επιστημών και των επιστημών του ανθρώπου (επιμέρους περιπτώσεις, συγκεκριμένα άτομα, λεπτομερής κατανόηση του επιμέρους). Ο Βίλχελμ Ντίλταϊ και οι διάδοχοί του άρθρωσαν μια θεωρία για μια ερμηνευτική επιστήμη του ανθρώπου η οποία ήταν ολοσχερώς αντίθετη στον θετικισμό και στα μοντέλα των φυσικών επιστημών. Ο Μαξ Βέμπερ επίσης εμπίπτει στην ιστοριστική και ερμηνευτική παράδοση. Ο Βέμπερ όρισε την κοινωνιολογία ως την εξήγηση της κοινωνικής πράξης: ως την ερμηνεία των νοηματοφόρων πράξεων των ατόμων, όπως αυτές είναι προσανατολισμένες προς τις πράξεις των άλλων. Η μέθοδος της κατανόησης [verstehen] έχει ως στόχο να επιτρέψει στον ερευνητή να φτάσει σε υποθέσεις για το νόημα που έχουν οι πράξεις για τον ίδιο τον δρώντα. (Ο Φριτς Ρίνγκερ [Fritz Ringer] πραγματεύεται έξοχα τα ζητήματα που εμπλέκονται σε αυτή την παράδοση, στη μελέτη του για τη μεθοδολογική σκέψη του Βέμπερ (Ringer 1997).)

Αυτή η προσέγγιση τοποθετεί την ερμηνεία του νοήματος στο επίκεντρο της κοινωνικής έρευνας. Μεγάλο μέρος της μεθοδολογίας και των εργαλείων έρευνας που χρησιμοποιεί το έχει αντλήσει από την ερμηνευτική παράδοση, από την παράδοση της βιβλικής και φιλολογικής ερμηνείας που προέρχεται από τον Ντίλταϊ, τον Ρίκερτ και άλλους Γερμανούς στοχαστές. Η προσαρμογή της εν λόγω παράδοσης στις κοινωνικές επιστήμες γίνεται με τη χρήση της μεταφοράς της πράξης ως κειμένου. Ο ερμηνευτής (ένας βιογράφος, για παράδειγμα) εξετάζει τα πολυπληθή στοιχεία της δράσης, της ζωής ή συμπλεγμάτων πράξεων και επιχειρεί να φτάσει σε μια ερμηνεία με την οποία τα διάφορα μέρη μπορεί να γίνουν κατανοητά.

Ένα κεντρικό πρόβλημα με το οποίο αναμετρούνται οι στοχαστές που ανήκουν σε αυτή την παράδοση είναι ο «ερμηνευτικός κύκλος»: το γεγονός ότι δεν υπάρχει καμία ουδέτερη, εξωτερική σκοπιά για να εκτιμήσουμε αντικειμενικά

εία αρχίζει
διαθέσιμο
το κείμενο.
Ένα τέτοιο
σφείλουν

ο πεδίο της
δίως μέσω
z] (Geertz
). Ο Γκερτζ
κόσμου ως
ρωπολογι-
). Ο Γκερτζ
και ένα ζώο
ντιλαμβά-
ι, την ανά-
ους, αλλά
ήγηση του
νονται αι-
αρέχει μια
rd 1988).

ς έγκυρες
αι νοημα-
ο και εφι-
τότητα να
και εθνο-
στο Μπα-
άλη σφα-
αώσεις θα
χωρίς μια
ς πράξεις
επτομερή

γγιση της
δύο προ-
ανθρώπι-
η πρέπει
αι επίσης

αληθές ότι οι πράξεις αθροίζονται σε ευρύτερες αιτίες και έχουν επιπτώσεις στα κοινωνικά αποτελέσματα. Η νοηματοφόρα, εμπρόθετη δράση αποτελεί συχνά τον μηχανισμό μέσω του οποίου ένα δεδομένο σύνολο θεσμικών δομών (ας πούμε, ένα σύστημα ιδιοκτησίας) προκαλεί ένα κοινωνικό αποτέλεσμα (ας πούμε, βραδείς ρυθμούς επένδυσης σε νέες τεχνολογίες). Επομένως, τα ίδια τα νοήματα είναι τόσο αιτίες όσο και συστατικά αιτιακών μηχανισμών (κάτι που υποστηρίζει ο Ντόναλντ Ντέιβιντσον [Donald Davidson] στην περίπτωση της ατομικής πράξης (Davidson 1963)).

Τέλος, μια κοινωνική επιστήμη, η οποία θα περιοριζόταν αποκλειστικά στην ερμηνεία, θα ήταν ριζικά ατελής. Θα απέκλειε από το πεδίο της κοινωνικής επιστημονικής έρευνας όλο το φάσμα των αιτιακών σχέσεων, των δομικών επιρροών στη δράση, καθώς και των τρόπων επενέργειας των απρόθετων συνεπειών στις κοινωνικές διαδικασίες. Συνίσταται λοιπόν στους κοινωνικούς επιστήμονες να είναι εκλεκτικοί στον τρόπο που προσεγγίζουν τα προβλήματα και να ενσωματώνουν στην εργασία τους την αιτιακή και την ερμηνευτική ανάλυση, ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους, καθώς και μια ποικιλία από εξηγητικές θεωρίες και αιτιακούς μηχανισμούς.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ»;

Τι είναι μια κοινωνιολογική θεωρία; Και πώς σχετίζεται με την πρόκληση να παρέχουμε εξηγήσεις για τα κοινωνικά γεγονότα;

Στις φυσικές επιστήμες η απάντηση στο ερώτημα είναι αρκετά σαφής. Μια θεωρία είναι μια υπόθεση για μία ή περισσότερες οντότητες ή διαδικασίες, και ένας προσδιορισμός των λειτουργιών και των διαδράσεών τους. Μια θεωρία αρθρώνεται με όρους που επιτρέπουν την αυστηρή και σαφή παραγωγή συνεπαγωγών για τη συμπεριφορά ενός σώματος φαινομένων, ίσως μέσω του προσδιορισμού ενός συνόλου εξισώσεων ή μέσω ενός συνόλου προτάσεων με παραγωγικές συνέπειες. Μια θεωρία μπορεί να προσδιορίζει τις ντετερμινιστικές ιδιότητες ενός συνόλου οντοτήτων, επιτρέποντας έτσι σημειακές προβλέψεις [point predictions] για τις μελλοντικές καταστάσεις του συστήματος, ή μπορεί να προσδιορίζει πιθανοτικές σχέσεις [probabilistic relations] μεταξύ οντοτήτων, οδηγώντας σε προτάσεις για την κατανομή των δυνατών μελλοντικών καταστάσεων του συστήματος. Και μια θεωρία είναι εφοδιασμένη με ένα σύνολο «γεφυρωτικών» προτάσεων [bridge statements] οι οποίες επιτρέπουν στον θεωρητικό να συνδέει τις συνέπειες της θεωρίας με προβλέψεις για παρατηρήσιμες καταστάσεις πραγμάτων.

στο σύνολό της να λαμβάνει υπόψη της αυτό το γεγονός. Αλλά είναι επίσης
νη δράση είναι νοσηματοφώρα και εμπρόθετη, και η κοινωνική επιστήμη πρέπει
σεγλιόσεις είναι συμβατές και συμπληρωματικές. Είναι γεγονός ότι η ανθρωπι-
κατανόησης είναι ασύμβατη με την αιτιακή προσέγγιση. Αντιθέτως, οι δύο προ-
Με αυτό ως δεδομένο, θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε ότι η προσέγγιση της

επιηλυτική και ιστορική μελέτη.
τους. Και η επιηλυία αυτών των νοσημάτων απαιτεί περαιτέρω μελέτη, λεπτομερή
βάθια επιηλυία των σημείων που αποδίδουν οι συμπεριφορές στις πράξεις
ήταν αδύνατο να κατανοήσουμε τη συμπεριφορά των συμπεριφερόμενων χωρίς μια
λή γατών (Darnon 1984) δείχνουν αυτό ακριβώς; και στις δύο περιπτώσεις θα
λι (Geertz 1971a) και η επιηλυία του Ντάρντον [Darnon] για τη μελέτη της
γραφική προσέγγιση. Η επιηλυία του Ικερτζ για τις κοκορομαίες στο Μπα-
φάδου με σε τέτοιες επιηλυίες είναι συχνά ουσιώδης για την ιστορική και εθνο-
κτό να φτάσουμε σε επιηλυία αυτών των νοσημάτων. Επιπλέον, η δυνατότητα να
τοφώρα και εμπρόθετη [intentional], και ότι είναι τόσο επιθυμητό όσο και επι-
ιδέες. Ξημαντικότερη όλων είναι η επιηλυία ή επιηλυία που είναι νοσημα-
Η προσέγγιση της κατανοήσης [verstehen] ενσωματώνει διάφορες έγκυρες

Χρησιμη ανάληψη αυτής της προσέγγισης στην ανθρωπολογία (Clifford 1988).
νυματικές» ((Geertz 1971c): 5). Ο Τζέιμς Κλίφορντ [James Clifford] παρχει μια
νοσηματος [explanation], την επιηλυία κοινωνικών εκφάσεων που φαίνονται αι-
μια επιηλυτική επιστήμη που αναζητά το νόημα. Αναζητώ την εζηγήση του
λωση του πολτισμού όχι μια περιστασιακή επιστήμη που αναζητά νόμους, αλλά
νομια τον πολτισμό ως αυτούς τους ιστούς και θεωρώ, κατά συνέπεια, την ανά-
που κρέμεται από ιστούς σημασίας τους οποίους έχει ο ίδιος υφάνει, αντιλαμβά-
γράφει, «Καθώς πιστεύω, μαζί με τον Μάξ Βέμπερ, ότι ο άνθρωπος είναι ένα ζώο
κής γνώσης ως «τυκνή περιγραφή» [thick description] (Geertz 1971c). Ο Ικερτζ
ιστόν σημασίας [significance], και περιγράφει το περικείμενο της ανθρωπολογι-
θεωρεί ότι έργο της ανθρωπολογίας είναι η μελέτη του κοινωνικού κόσμου ως
1971b, 1980, 1983) και ο Βίκτορ Τέρνερ [Victor Turner] (Turner 1974). Ο Ικερτζ
του έργου ανθρωπολόγων όπως ο Κλίφορντ Ικερτζ [Clifford Geertz] (Geertz
επιηλυτικής ανθρωπολογίας τις δεκαετίες του 1960 και του 1970, ιδίως μέσω

Η επιηλυτική προσέγγιση ενισχύθηκε σημαντικά από το γόνιμο πεδίο της
να έχουν ορθολογική δικαιολόγηση και εμπειρική στήριξη.
συμπεράσματα είναι ατυχές, αν πιστεύουμε ότι οι κοινωνικές εζηγήσεις οφείλουν
Ετσι, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι οι επιηλυίες αυτο-επικυρώνονται. Ένα τέτοιο
τεκμηρίο για την αξιολόγηση της επιηλυίας είναι εσωτερικό στο ίδιο το κείμενο.
και ταξιδεύει με το δεδομένο ή την πράξη, και το κείμενο ή την πράξη, και το μόνο διαθέσιμο
το νόημα ενός συστήματος σημείων ή πράξεων. Αντιθέτως, η επιηλυία αρχίζει

Και θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχει μια ενγένεια ανύποστα ιεράρχηση ανάμεσα σε αυτές τις σχηματικές ιδέες. Χρειάζομαστε έννοιες [concepts] για να δια-

- έννοιες – να λαμβάνουμε για την οργάνωση και αναπαράσταση του κοινωτικού κόσμου.
- θεωρία ή περισσότερο υποθέσεις για αιτιακούς μηχανισμούς και διαδικασίες.
- νοητικό πλαίσιο/παραδείγματα – να συνολο από προϋποθέσεις, οντολογικές παραδόχες, καθοδηγητικές ιδέες αναφορικά με τις οποίες προσεγγίζουμε για γκάμα φαινομένων.
- επιστημολογία – να συνολο ιδέων σχετικά με το τι συνιστά έγκυρη γνώση ενός πεδίου.

Ας εξετάσουμε την παρακάτω ταξινόμηση του πεδίου δημιουργίας της κοινωτικής γνώσης:

Αναγνωσιολογικό σχήμα [conceptual scheme].
Αναπαράδειγμα ή νοητικό πλαίσιο – είτε ως κάτι περισσότερο από μια θεωρία, ως τισμός [intellectual formation] είτε ως κάτι περισσότερο από μια θεωρία, ως αναφορική, αντιθέτως, να βλέπουμε αυτόν τον τύπο διανοητικού σχήματος. Η δυνατότητα να αναφορική σε αυτή την ευρεία οντολογική ιδέα ως «θεωρία». Και οι πιο σημαντικές για την εξήγηση φαινομένων οριοθετούνται. Ομοίως θα μπορούσαν να αναπροσπεύουν μια θεωρία για τις δυνατότητες που είναι και υποθέσεων για το πώς λειτουργεί ο κόσμος. Έτσι, ο μαρξισμός ή ο φαινομενικά παρόν μια θεωρία είναι μια ευρεία οικογενειακή ιδέα, παραδοχών, εννοιών. Σε ένα ποσό φημιένο πεδίο θα μπορούσαμε να εξετάσουμε το θιστά τους νέους περιπτώσεις στην στρατεύση στα Χ, ψ, ω κινητήματα». Κοινωνικούς παραγόντες. Για παράδειγμα, «η ιδεολογία της μεσαιας τάξης και την υπαρκτή μια κανονική σχέση ανάμεσα σε ένα συνολο από παρατηρήσιμους αλλά είναι σταθερά βιωματική στον εμπειρικό κόσμο. Η θεωρία προϋποθέτει τηρήσιμες διαδικασίες (και επομένως να είναι και η ίδια «μη παρατηρήσιμη»), θέση για ένα αιτιακό μηχανισμό. Η θεωρία μπορεί να αναφέρεται σε μη παρα- (πρόκειται παράγματος) υπάχει η ιδέα ότι μια θεωρία είναι μια υπόθετο και η έννοια της θεωρίας φαίνεται αμφισβητή. Στο ένα άκρο του φάσματος στη μέση; Το ερώτημα για τον πόλο της θεωρίας στην κοινωνική σκέψη είναι συν- Υπάρχει κάτι παρόμοιο με αυτό το μοντέλο [construct] στις κοινωνικές επι- relationships] με παρατηρήσιμα φαινόμενα.

Έτσι, στις φυσικές επιστήμες περιμένουμε οι θεωρίες να είναι ακριβείς, να έχουν παραγωγικές συνέπειες και συγκεκμημένες γεφυρωτικές σχέσεις [bridge